Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on the file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון מו (רמו)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

Vol. VII | New York, February 11, 1921 | No. 46 (246)

HATOREN
Published Weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One Year—$4.00 Six Months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One Year—$4.50 Six Months—$2.25
Single Copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post office at N. Y., N. Y., under the Act of March 3, 1879

מחיר גליון 10 סנטים

UP-TO-DATE PRINTING CO., Inc.

אפ־טו־דייט פרינטינג קאָ., אינק.

העתון הזה וכמו־כן שבועונים וירחונים אחרים
וגם ספרים בשפות: עברית, יהודית, אנגלית
ורוסית נדפסים אצלנו בהדור יותר רב.

195 רחוב קאנאל, ניו־יורק.

195 CANAL STREET, :: NEW YORK CITY.

נשלחה להחותמים חוברת כסלו של השלח תרפ״א

התוכן:

א) הרעיון המשיחי בספרים הגנוזים והחיצונים (המשך) — — — ד״ר יוסף קלוזנר
ב) הלל וקאנט — — — — — — — — — — — — ד״ר יצחק מירקין
ג) מקור עברי חדש לתולדות פראנק וסיעתו (4, סוף) — — — — ד״ר א. י. בראוור
ד) על הים (שירים) — — — — — — — — — — צורי לי
ה) המשפט העברי (4) — — — — — — — — ש. א. פן
ו) בעגלה (רשימה) — — — — — — — — נחום ירושלמי
ז) עבד וכנען (מאמר שני, סוף) — — — — — — ד״ר נ. סלושץ
ח) בקור (קטע) — — — — — — — — — — — — ד. קמחי
ט) שיר־הלוי (פואימה) — — — — — — — — דוד שמעונוביץ
י) אמת מדמשק (סוף) — — — — — — — — י. בורלא
יא) בעד העתיד אל העבר — — — — — — — ד״ר שמעון ברנפלד
יב) קרן־זוית (קבוצה שניה, 1—3) — — — — ד״ר יוסף קלוזנר
יג) אגודת־הכורמים והשביתה ביקב — — — — — — חירות

מתקבלת החתימה לשנת תרפ״א על

„השלח"

ירחון לספרות, למדע ולעניני החיים. נוסד בשנת תרנ״ז.
העורך: ד״ר יוסף קלוזנר

בכל חודש יוצאת חוברת אחת. שש חוברות, היוצאות במשך ששה חדשים, מצטרפות לכרך אחד, שהוא ספר שלם. מיום הוסד „השלוח" ועד עתה כבר יצאו שלשים ושבעה כרכים, שבהם השתתפו כמעט כל הסופרים היותר ידועים שלנו.

המחיר לשנה:

מתשרי עד תשרי: בארץ 40 שילינג, בחוץ־לארץ 42 שילינג.
לחצי שנה: מתשרי עד ניסן: בארץ 20 שילינג, בחו״ל 21 שילינג.
וכפי ערך זה בכספי ארצות אחרות.

לפחות מחצי שנה, בהקפה ובתשלומים־לשיעורין אין החת׳ מתקבלת.
חוברות בודדות אינן נמכרות.

פרס: א) מי שיחתום על „השלוח" לשנה שלמה, שנת תרפ״א, יקבל כרך ל״ז של „השלוח" (שש חוברות, ניסן — אלול תר״ף) בחצי המחיר, במקום 20 שיל. — ישלם רק 10 שיל.
ב) מכל הספרים הנמצאים למכירה בהוצאת „השלוח" יקבלו חותמי „השלוח" הנחה של עשרה אחוזים מן המחיר הקצוב.
בארץ מתקבלת החתימה בכל בתי־מסחר הספרים.

הכתובת למכתבים וכספים:

"Hashiloah", P. O. Box 273, Jerusalem (Palestine).

„חבר הגון לשני החלקים הראשונים הכובשים את שדה החנוך"
— כך כותב מנהל ועסקן חנוכי נודע על הספר

בלשון עמי, חלק שלישי

ספר מקרא לשנת הלמוד השלישית
מאת
צבי שארפשטיין.
הוצאת „שילה", ניו־יורק.

הכתובת:
Z. SCHARFSTEIN
2647 Kenmore Pl., Brooklyn, N.Y.

מורה עברית

בעל תעודה, מומחה ובעל נסיון רב בהוראה העברית על־פי שיטת עברית בעברית, בקי בספרות העתיקה והחדשה. ששמש בשש־עשרה שנה בבתי־ספר התחליים מעולים ובגימנאסיה עברית מיסודה של „תרבות", בא זה כשבועים מאוקראינה, מבקש משרה בבית־ספר או בתלמוד־תורה מבוסס היטב.

הכתובת:
M. Vareto
1509 N. 7th St., Philadelphia, Pa.

מורה עברית ראשי

שהורה שפת עבר בתור שפה והמדעים בעברית ובצרפתית בגליל ובירושלים, מבקש משרה להורות עברית. חונך במשך ד׳ שנים בהאוניברסיטה של קולומבוס, א.

Dr. S. J. Alcalay
Fairfax, Minn.

מזל טוב,
ידידנו הטוב, חיים מרגלית, לארושיך עם אהובת לבבך!
חוה, אברהם וגלותא לוין.
קליבלאנד, א.

חש במעיו יתרפא

ב. „עקס־לאקס"

Vol. VII New York, February 11, 1921 No. 46

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן ברייניז

שנה שביעית ניו־יורק, ג' אדר א', תרפ"א גליון ארבעים וששה

הַמַּפְתֵּחַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל

הממונות (מאנדאט) על ארץ־ישראל שנתפרסמה, בכל פרטיה, בימים האחרונים לא הכזיבה את תקות הציונים. כל הספקות והיאושים בדבר ממונות זו נגוזו, התנדפו. לא היה להם כל יסוד.

באותם התנאים שבהם ניתנה לנו הצהרתו של באלפור, שעל־פיה קבלה עליה ממשלת אנגליה את הממונות על ארץ־ישראל, לא יכולנו לקוות ליותר מאשר ניתנה לנו. השגנו הרבה. ואילו הבטיחו לנו כיום, שחור על־גבי לבן, עוד יותר, כי אז לא היתה הבטחה מופרזה כזו מב־אָה לנו, באותם התנאים שבהם נתונה עתה היהדות העולמית, ברכה מרובה. הלואי ויכולנו לעת־עתה לגשם בפועל את האפשרויות המרובות שכבר ניתנו לנו על־ידי הממונות שניתנה לאנגליה על ארץ אבותינו.

יכולים אָנו להגיד כיום בפה מלא, כי חיים וויצמאן ונחום סוקולוב עשו גדולות בשביל עמנו והבטחת קיומו בעתיד, כי התרוממו בשעה ההיסטורית אל הגובה הדרוש ושמם יחרת באותיות זהב על לוחות דברי ימינו. הפקחיות העברית האמתית גרמה להם, כי ידעו להשתמש בכל תכסיסי הדיפלומאטיה הישרה ובמדה הדרושה ובאופן הנאות לרגש היושר והצדק. המעצורים והמכשולים שהיו פזורים על דרכם להמטרה הגבוהה לא היה מספר להם. על כל פסיעה ופסיעה התנגפו רגליהם והם התגברו על הכל. בטלו את כל השטנות, עמדו בפני כל האויבים, השיבו על כל השאלות ונצחו את כל המפריעים. זו היתה עבודה ענקית, יחידה במינה, שאין דוגמתה בדברי ימי המדינות. וכל העם העברי חיב תודה והכרה לשני מנהיגי הציוניות העולמית האלה, אשר יצאו מקרב העם ומבית־המדרש הישן ואשר רוח העם העברי העתיק דבר מגרונם בכל גאונו ובכל ענוותו, בכל בינתו ובכל תומתו. כל החטוטים והנקורים במעשי הדיפלומאטיה של וויצמאן וסוקולוב בטלים ומבוטלים לגבי המפעל הגדול שהשלימו עד היום.

המפתח לארץ־ישראל כבר ניתן לידינו, ועלינו רק להשתמש בו בעוד מועד.

לא נרפה להריע ולתקוע בשופרות על הנצחון הגדול אשר נחל העם העברי על־ידי הממונות הנתונה לאנגליה על ארץ־ישראל. על־ידי קרבנות לאין מספר במשך כאלפים שנה קנה לו העם העברי נצחונו זה. כבר תקעו בשופר הגדול, ועלינו לגשת עתה בזריזות ובחריצות לבנין ארצנו, וסוף החלום הלאומי הגדול לבוא. מדינה שלמה וגמורה איננה ניתנת בבת־אחת במתנה אף לעם הראוי לה, אף לעם שגזלוה מידו. בזיעת אפנו ובדמי לבבנו נרטיב את אדמת אבותינו ונהפוך מדבריות לגן־עדן. אין אָנו רוצים שום דבר, אף שעל אדמה, בחנם. בעבודתנו, בקרבנותינו ובמסירות נפשנו נרכוש הכל. לא רק את טובתנו ואָשרנו אָנו דורשים, כי־אם גם את טובתם ואָשרם של כל יושבי ארצנו. בצדק ובמשפט אָנו באים לפדות את ציון. וביום אשר תפדה ציון על־ידי בניה יפדה גם העולם הגדול מחזותו הקשה.

החלוצים יעברו לפני העם, וגם העם יבוא ויולד מחדש על ארצו ורוח נכון יחודש בקרבו. יום־יום שבים אלינו טובי בנינו ועוד מעט ויתעורר כל העם מתרדמתו ומשויון נפשו. עוד מעט ותחל העליה השלישית וכל העם בארצות הגולה יקום ויעזור להעולים. יקום ויעזור לבנות את ציון. עוד מעט ויתעוררו כל כחות התחיה אשר בקרבנו. המטרה כבר ברורה וגם מובטחה, ועלינו לסלול את הדרכים המובילים אליה. יום־יום נתקרב אל מטרתנו האחרונה ואָחור לא נסוג אף פסיעה אחת.

כל הדרכים מובילים לציון, ועלינו לבחור את הדרך היותר קצרה.

לְבִנְיַן הִסְתַּדְּרוּתֵנוּ

הועד הארצי של ההסתדרות הציונית באמריקה החליט, כידוע, כי במשך החודש פברואר יעשו הציונים בארצות־הברית תעמולה גדולה ורחבה לרכוש חברים רגילים, כלומר: אלה המשלמים רק ששה דולארים לשנה, — ולהרבות את מספרם של הנספחים על ההסתדרות הציונית לעמוד לימינה. כמובן לרכוש, עד כמה שאפשר, חברים עוזרים, אלה המשלמים מעשרים וחמשה דולארים לשנה ומעלה.

הננו מעירים את העברים שבמדינתנו להיות זריזים ברכישת חברים, רגילים ועוזרים, להסתדרות הציונית. זוהי חובתם הלאומית. ועל ה ע ב ר י ם להיות למופת בעבודתם זו לכל הציונים. חובתם של כל העברים בארצנו היא להכנס בתור חברים אל ההסתדרות הציונית, ולא ישאר איש מהם מחוץ למחנה. וכל מה שיגדל מספר החברים ה ע ב ר י ם בתוך ההסתדרות הציונית שבאמריקה, כן תגדל השפעתם עליה, וזה נחוץ כיום עד מאד. להעברים, להלאומיים, לאדוקי התרבות העברית שבקרבנו העומדים מחוץ להסתדרות הציונית אין להם, כמובן, שום השפעה עליה, ואין להם גם שום יכולת ושום הזדמנות ישרה להשפיע עליה, או לבוא אליה בתביעות ידועות, תהיינה גם היותר צודקות.

בשביל להכניס את הנשמה העברית אל תוך העבודה הציונית ולמען הרחיבה והעצימה בכל השדרות שבאומתנו, מחויבים העברים להיות מן הראשונים הנכנסים בתור חברים אל ההסתדרות הציונית, המשלמים את מסם והנושאים במשא הוצאותיה. כמותם של העברים בתוך ההסתדרות הציונית צריכה להיות ניכרת היטב. אם כמותם מצערה בתוך המחנה הציוני הגדול אז המה בטלים ומבוטלים, ואין קולם נשמע.

העברים — במובן היותר רחב של מלה זו — הם המה רוב מנין ורוב בנין של ההסתדרויות הציוניות בארצות מזרח־אירופה; ועל כן גם הטביעו את חותמם על אותן ההסתדרויות. גם בארצות־הברית תופסים העברים מקום חשוב, ביחוד בכמותם, במספרם, בתוך המחנה הציוני, והם גם היודעים מה היא מסירות נאמנה לאידיאל לאומי. ואנו מקוים, שמעתה עוד יגדל מספרם בתוך הסתדרותנו הציונית. להעברים העומדים מחוץ למחנה אין רשות ואין גם שום יכולת לבקר את מעשי הסתדרותנו ולמתוח עליה דין קשה. רק הנכנס פנימה יש לו הרשות, החובה וגם היכולת להשפיע על מהלך העבודה הציונית ועל ההנהגה של ההסתדרות, על נטיותיה ומגמותיה.

ועלינו לדעת, כי כל זמן אשר לא תהיה לנו בארצנו זאת הסתדרות ציונית חזקה, מוצקה ורחבה, רבת הכמות ורבת האיכות, לא נוכל למלאות את התפקיד הגדול שהציוניות העולמית — עוד יותר: היהדות העולמית — מטלת עלינו בשעה רבת־האחריות הזאת.

אמנם חובתו של כל יהודי, אם לא בגד בעמו, היא כיום לעזור לבנין ארץ אבותינו ובנינו, אך ההסתדרות הציונית צריכה ללכת בראש, צריכה לנהל ולסדר את כל העבודה המכוונה לתחית ארצנו הקדושה, לישובה ובנינה, להשגיח ולפקח על כל הנעשה בגולה לטובת ארצנו ותחיתנו, כי יעשה הכל בסדר רצוי ובאופן היותר טוב והיותר מכוון אל התכלית האחרונה.

הממשלה האנגלית, הממונה על ארץ־ישראל ואשר התחייבה לעזור לנו לבנות את ביתנו הלאומי, אין לה עסק אלא עם ההסתדרות הציונית העולמית, שהיתה לבאת־כחו של כל העם היהודי. החזוק והתמיכה בהסתדרויות הארציות הוא חזוקה ותמיכתה של ההסתדרות הציונית העולמית, שנפל בגורלה להציל את העם העברי מכליון הגוף והנפש גם יחד.

חובתנו העיקרית והראשית בשעה זו היא לחזק את ההסתדרות הציונית, להרבות ולהעצים את מספר חבריה, הרגילים והעוזרים, ואז גם נוכל לדרוש מידה עבודה יותר פוריה ויותר רחבה, יותר מתמידה ויותר תכליתית.

חובתו של כל עברי במדינתנו היא לא רק להכנס בעצמו, בתור חבר, אל ההסתדרות הציונית פנימה, כי־אם גם לרכוש לה חברים חדשים בין כל מכיריו ומיודעיו. העברים צריכים להיות למופת בעבודתם הזריזה והנלהבה. ההסתדרות הציונית תתן לנו את אשר נתן לה.

מִסְּבִיב לַ„מֶּרְכָּז"

(מכתב מלונדון).

מאת

א. ב י י ל י ן.

במשך התקופה החדשה של הציוניות נוצרה אצלנו מאליה צנזורה חמורה מאד. אסור לדבר על חלוקי־דעות בתנועתנו. כשמזכירים את המלה „משבר", אז נחוץ להוסיף בנשימה אחת גם את המלה „כספי", אבל משבר פוליטי ורוחני — הס מלהזכיר. לא יזכר ולא יפקד.

ומעשה שהיה ונתקלה העתונות הציונית לפני זמן־מה בטלגראמה מלונדון על חלוקי־דעות בההסתדרות העולמית ומהרו אותם העתונים גופא, הרחוקים ממקום המעשה, והכריזו פה־אחד ביום הבא: לא היו דברים מעולם. „על הטא שחטאנו". איזה „לבלר" התעה אותנו. רחצנו בנקיון כפינו ושלום על ישראל.

שלום, שלום ואין שלום!

אצלנו בלונדון כבר לא סוד הוא, שהשלום אין במעוננו וכי המשבר הוא של תרי־אנפי. במטרופולין של ההסתדרות כבר ברור וגלוי הוא, שגלגלי המכונה הציונית העלו חלודה, שרפיון ידים ורוח שורר בכל פעולותיה הנעשים, וכי נחוצים שנויים ראדיקאליים מהמסד עד הטפחות, כדי להצילה מהמצב הקשה שבו היא נמצאת.

ההסתדרות הציונית של האידנא באה לעולם בשעת פורעניות, כשההסתדרות שלפני המלחמה התמוטטה ונבקעה לרסיסים. יחד עם כל בניני המלחמה הארעיים והברקאות שהוקמו בחפזון לצרכי המלחמה, הוקמה בשעת

מלחמה מאותו החומר גם ההסתדרות הציונית, הודות לעבודתם ומרצם של יחידים. ההסתדרות נוצרה אז לפי צרכי השעה באי בודד, קרועה ונפרדה מכל העולם העברי. יש שעלה בידי איזה איש מן המחנה לבוא הנה והאיש הוא יהודי טוב וציוני טוב וכבר קרא את הדיקלאראציה של באלפור ובחזיונו הוא רואה ממלכה עברית בארץ־ישראל, והאיש מלבד שהוא ציוני מצוין, הריהו גם אחד מנביאי תרבותנו, וימהר וייסד מיניסטריון להשכלה, בנהוג אצל אומות העולם. הושיב בו פקידים, הספיק בשבילם מכונות־כתיבה ועדת עוזרים ועוזרות והרי דיפארטאמנט להשכלה, בלי תכנית, בלי תקציב, בלי עם לחנכו ולהשכילו. בא יהודי שני ואחד הציונים הראשונים וגם הוא כבר קרא את הדיקלאראציה של באלפור, והאיש מלבד שהוא ציוני, הרי עסק גם במסחר לפני החורבן, וימהר ויסד מיניסטריון למסחר, הושיב בו פקידים ומכונות־כתיבה, הספיק להם עדת עוזרים ועוזרות והרי דיפארטאמנט למסחר, בשעה שהמסחר שבת בעולם והארץ ביד הצבא הכובש ותכנית אין ותקציב אין ועם אין. כך נוצר גם הדיפארטאמנט להתישבות, כך נוצר הדיפארטאמנט להגירה וכך נוצרו גם שאר הדיפארטאמנטים. ההסתדרות הלכה וגדלה מחודש לחודש ושרים על שרים באו וגבוהים על גבוהים נתמנו וכסאות כבוד חדשים עם מסעדים יפים נוספו ונוספו מזמן לזמן על הראשונים ואין קצה לתכונה.

כמובן, היו כל העינים נשואות אל הדיפארטאמנט לעניני החוץ — גולת הכותרת של ההסתדרות וילד שעשועיה, אבל גם הפוליטיקה היתה אז רק דבר שבתיאור־ריה. להפוליטיקה הציונית בימי המלחמה היה רק אופי של דימונסטראציה ואחרת גם לא יכלה היות. שמענו הבטחות יפות לעתיד לבוא ותנועות חן ראינו, שהיו רק חומר היולי בלי כל צורה ותבנית עדיין.

הכל זוכרים, שתיכף אחרי הכרזת באלפור הנחנו אבן־פנה לבנין אוניברסיטה עברית, אבל על דעת איש לא עלה, שהאוניברסיטה תבנה תיכף. הנחת אבן־הפנה היה יותר ענין של דימונסטראציה וכך היתה גם הפולי־טיקה הציונית — הנחת אבן־פנה לעבודה הפוליטית הקשה והאחראית שלאחרי המלחמה.

כשדברו בימים ההם, ימי מלחמה, על „משמעת" ועל „אחדות", הרי הדבר מובן. לא היתה אז פשוט כל סבה „למרור", להתנגד ולמחות, מפני שכל דבר ממשי לא נעשה ולא היה יכול להעשות. אבל עכשיו בהגיע העת, שההבטחות צריכות להתגלם ולהתגשם ושאלת ארץ־ישראל עלתה על הפרק, והימים ימי שאלת הגבולין, שאלת המאנדאט ושאלת ההגנה והיד כבר כותבת סעיפים וכל סעיף וסעיף הוא שאלת חיים בעדנו, — הרי זה באמת חטא גדול וכבד הוא לצאת בצעקות של היסטריה נגד אלה העומדים על המשמר ועיניהם פקוחות על כל הנעשה והמתכוונים להיטיב את הדבר היקר לכל איש ציוני. כל אותן הקריאות על „משמעת" ו„קדושת ההסתדרות" בלי כל דין־וחשבון הם אסון ממש. למה נגזם? איזו הסתדרות? אותה הסתדרות המעידה על אי־הסתדרות? ההסתדרות שנבנתה מאותו החומר של שאר בניני המלחמה הארעיים שנפלו כבר ברקבונם?

הנה בזמן האחרון יצא הזקן שבחבורה, נורדוי, והרים את קול מחאתו נגד הרבה דברים. נורדוי רגיל תמיד לבוא ב„ארטילריה כבדה". אפשר שהוציא מפיו דברים שלא היה צריך להוציאם; אפשר שהביע דעות שיפה היה לו לא להביען, אבל אין זה מצדיק בשום אופן את היחס הזר והמסובך אל דבריו בכלל, שיש בהם הרבה אמת מרה והקולעים אל המטרה. בכל אופן הלא היו צריכים דבריו של אחד מטובי ציונינו לגרום לאיזו תסיסה, לחשבון הנפש. אבל במקום זה אנו רואים יחס ציני מאד. מרמזים עליו שראוי הוא לחנינה, מפני שנזדקן כבר; מעמידים פנים של רחמים כביכול: אוי לנו שראינוהו בכך...

והנה ענין האמריקאים. אפשר לחלוק על תכסיסם העלול לגרום נזק להתנועה. אבל מאימתי נעשו הציונים האמריקאיים לגזלנים? סוף־סוף הלא הם נשאו עליהם כמעט את כל העול הכספי לטובת תנועתנו במשך השנים האחרונות. סוף־סוף הלא פקחים ודימוקראטים הם למדי בכדי למאוס בתפקיד של „דוד עשיר". העלה על דעתם של כל אלה הבועטים בהם עכשיו, שלוא מצאו האמריקאים באמת בבואם להועידה בלונדון, הסתדרות הראויה לשם זה, הסתדרות חיה, מאורגנת ופועלת במקום ערבוביה ורפיון ידים וליאות בכל המעשים והפעולות, כי אז היתה רוח אחרת אתם? בכל אופן אין לזלזל בהם ולהטיל עליהם את כל האשמה שבעולם. מעט סבלנות, מעט הבנה ואז לא היה השם „ציוני אמריקאי" לשם גנאי כלל.

היראה והפחד מפני כל „אופוזיציה" הוא סימן רע מאד לתנועתנו. מאימתי נעשתה אופוזיציה לפסולה אצלנו? בכל משך חיי הציוניות המודרנית היו לנו אופו־זיציות שונות, כגון: פראקציונרים, נושאי תרבות, ציוני ציון וכו'. בין האופוזיציות עמדו תמיד דוקא אלה העומדים כעת בראש תנועתנו ואיש לא הטיל ספק במסירותם. ומדוע נרתעים אנו עכשיו לשמע מלה זו? מדוע אוטמים אנו אזננו משמוע כל דברי בקורת היוצאים מפי אנשים שאין להטיל כל ספק בישרם ובמסירותם, בשעה שעל הפרק עומדות שאלות חיים ממש, שמהן כל עתידנו תלוי?

גם באנגליה, ארץ הסתדרותנו, היו ימים שנשתתק קול האופוזיציה בכל הארץ, אבל כשהגיעו ימי בנין נשתנה תיכף המצב. כשנודעו לפני שנתים תוצאות הבחירות אל הפארלאמנט נרתעו גם רבים מהקונסרבאטיביים בהוכחם על המפלה הרבה שנחלה מפלגת אוסקבית, וכעבור זמן קצר הועילו לו בהצביעם בעדו להבחר שוב. עד היום עומדים עתונים קונסרבאטיביים ודורשים בחירות כלליות חדשות, בכדי לתת להאופוזיציה להמצא בפארלאמנט במספר יותר רב. האופוזיציה נותנת תמיד דחיפה קדימה, תפקידה הוא להראות על הצד החלש, להעיר ולעורר לפעולות ומעשים ולהביא בזה תועלת להמדינה והעם. אופוזיציה של הוד מלכותו ולא נגד הוד מלכותו היא רצויה ונחוצה. הכך מבינים גם אצלנו?

כמובן, אין עכשיו עדיין כל אפשרות להראות אצלנו על האופוזיציה. גם אופוזיציה צריכה להיות מאורגנה היטב יען לה נחוצה הסתדרות מוצקה וזה אין לנו עוד.

אבל חלוקי־דעות מחוץ וגם בתוך ההסתדרות ישנם וה„משמעת" וה„שלום" שעליהם מכריזים אצלנו שבע ביום הם רק אונאה עצמית, שאין כל צורך בה. כל אותן ההבטחות שהשלום שורר בהסתדרותנו הבטחות שוא הן. התקופה הזאת היא רק תקופה של „שביתת הנשק" והשלום הוא שלום על ת נ א י. האנשים הנמצאים במחיצה אחת אינם כלל בני דעה אחת והנבואה „וגר ז א ב עם כבש" לא נתקיימה עדיין.

בקרוב יכנס הועד הפועל הציוני לישיבה ועיני ההסתדרות נשואות אליו, שיעמוד על הגובה הראוי בשעת משבר זו ויביא לידי הסכם בין בני הדעות השונות ובעלי המחלקות עכשיו. ידע־נא הקהל הציוני ויתבונן לזה. לעת־עתה אין שלום.

דְּרָשָׁתוֹ הָאַחֲרוֹנָה

(ספור).

מאת

מ. ג. גלן.

א.

לילה בשלהי חודש אלול בשנת שבע לחורבנו של עולם.

שש פעמים בא הסתיו והביא אתו את השלכת. ובנפל עלי העצים נפלו גם הנהרגים והנשחטים על־ידי משטמת עמים... ישובו של עולם נחרב וישובי אחינו בני ישראל נשמו כולם... הצעירים והרעננים, מהם נהרגו במלחמה בעד חופש „עמם" ומהם נשחטו על־ידי אותו „העם" בשובם משדות המלחמה; וישארו רק הזקנים, הנשים, הילדים והחלשים, שהיו צפויים בכל יום לשחיטה, ליסורים, לעלבון הנפש.

אחרי חצות לילה.

גשם יורד ומקיש על שמשות החלון הרעועות. רוח מנשבת בין העלים הקמושים ומנשרת אותם ומפזרתם לאורך כל הרחוב. יש שהרוח משחקת בעלים שכבר נשרו ומונחים על הארץ: מעלה ומורידה אותם, ודומים הם, העלים הקמושים, בעופפם בחשכת הלילה, לנשמות ערטילאות המרחפות בעולם התוהו...

— — — ורב העיירה, רבי יעקב חיים, התהפך כל הלילה על משכבו. שנתו נדדה מעיניו זה לילות רבים. לא רצה הפעם לחשוב שוב על אותו ה„אסון" הנורא; רוצה היה לגרש מנגד עיניו את אותה התמונה המרגיזה ולא יכול: דוקא בליל זה, ליל הזכרון למאורע, עברו התמונות ההן לפניו בעצם אכזריותן.

... המבול של דם ואש ששטף בכל העולם הגיע בזרמו גם עד לעיירתו הוא. עוד טרם שכבש השונא את העיירה התחילו רבים לעזבה ולבקש מחסה בערים אחרות. הוא נשאר על מקומו יחד עם אותם האנשים שלא השיגה ידם לצאת את העיר. הוא ועדתו הדלה היו אנוסים לחכות לחסדי האויב הכובש.

... „הוי, מה איום הדבר!" — מהרהר הרב, כשזכר המאורעות עובר לפניו.

ליל חשכה היה אז. ליל „הסליחות הראשונות". ידעו אנשי העיירה, כי הלילה יכנס האויב לתוכה, וישבו כולם צפופים בבית־הכנסת ולא הלכו לבתיהם בלילה ההוא. נשיהם ובנותיהם התחבאו בעלית בית־הכנסת בחפצן לשמור על טהרתן לבל יחללוה זרים...

הכסיף השחר. והם, נדודי־שנה ועיפים מבכי, עמדו והתפללו. באותה שעה פרץ אל בית־הכנסת זרם של פראים בדמות חיילים ויחללוהו. שטופי משטמה, דם וזמה נכנסו אל בית־מדרש היהודים לשפוך את חמתם עליהם... ולא נשתככו עד שהוציאו את קרבנותיהם ממקומות מחבואיהן. — ואין מוחה.

בוקר. קוי השמש הראשונים חדרו אל תוך בית־הכנסת והתפזרו על גוית הרבנית המוטלת מתה על הרצפה בעזרת־הנשים. נשמתה הטהורה לא יכלה לשכון עוד בגופה שנטמא על־ידי חית־אדם...

והוא, הרב, לא בכה, לא התאונן ולא הטיח דברים כלפי שמיא. על משמרתו עמד בתור רב לקהלתו הדלה ויטיף ל„צאן מרעיתו" דברי נחומים ויעודד את רוחם העגום והנוגה. אולם בלבו הוא כבר קונן היאוש האיום. נשגבה מבינתו למצוא תשובה מספיקה לכל השאלות הרבות שהטרידו אותו וביחוד לשאלה הנוראה שנקרה בלי חשך במוחו: למה? לשם מה כל זה?... יהום ויילל הרוח בחוץ ובמוחו של הרב מתרוצצות מחשבות איומות.

כן עברו עליו בעיירתו חמש שנות המלחמה בצער, ברוחק, בעניות ובסורים. העיירה עברה מרשות לרשות פעמים רבות, וכל אחת ואחת מהן השאירה אחריה עקבות הריסה וכליון.

ויהי — כעבור חמש שנות ההרג והאבדון, נתפכח העולם משכרונו: שלום הוכרז בעולם, ושביב אור של תקוה התלקח בלבו הנדכה גם הוא. חשוב חשב הרב בתומתו, כי שלום אמת בא בעולם וכי עתה תבנינה החרבות, ירפא השבר והכל ישוב להיות כמו שהיה.

אך מנת כוסם של בני העם הנודד לא נתמלאה עדיין. וישלח ה' עליהם את העם הנאור, העם הפולני, לכלות את שהאחרים החלו.

המושלים החדשים, „גויי־השבת" של אתמול ושלשום, התהלכו בעיירה בגאוה עצומה כיאה להם, ויתחילו לעשות בה סדרים כרצונם. ועוד טרם ששלחו לקרוא לרב העדה להשמיעהו את פקודותיהם הקיפה אותו קבוצת חיילים ויקצצו את זקנו בחרב והנותר מרטו אחרים, יחד עם עור הלחי בידיהם. ולמי ימסור את דינו: — לשמים? והשמים — נחושת. לבתי־הדינים, לבני־אדם? — הלא הם רק ילעגו לו...

שלום הוכרז בעולם — ולעם העברי: ענויים, פרעות ועלבון הנפש.

ועתה, כשבאה השנה השביעית משבע שנות הכליון, הגיעה שוב הפעם המלחמה החדשה לעיירתו. הוא, הרב, כבר נאסר הרבה פעמים, כי חשדו בו בכל פעם שהוא נוטה לצד השני, כי הוא שונא ל„עמו". והוא — הלא

אלהים יודע עד כמה אוהב הוא את כל הבריות, אלא שקשה לאהוב את הרוצחים שביניהם, את רוצחי ע מ ו, על לא דבר, הלא את ב נ ו ת י ו הם מטמאים, הלא את זקניו הם מבזים; ואת בניו הצעירים הם שולחים ללחום בעד אותם העמים המרבים את פצעיו!...

ושוכב הרב על מטתו ומתאנח, והד אנחתו נשמע בחללו של כל ביתו העזוב... באותו ערב, אחר תפלת ערבית, אמר „קדיש" לזכר נשמת אשתו „הקדושה". — „ועד מתי, הוי, עד מתי — נאנח הרב — יהיה עמנו השעיר לעזאזל, עד אן, עד מתי?"...

המון מחשבותיו נפסק פתאום. הנה בחלל רחובה של העיירה נשמע קולו הצרוד של השמש ההולך ומכריז, בהקישו בפטישו על ספי חלונות הבתים:

„יהודים, יהודים, קומו ועמדו לעבודת הבורא".

קם הרב ויתלבש ונטל את ידיו בחשאי לבלתי העיר „אותה" ואת „בנה".

„היא" היתה אחות אשתו, וביום המר ההוא נצלה נפשה ותומתה בדרך נס... ושוממה ישבה בבית הרב. הוא אמנם אסף חרפתה בקחתו אותה לו לאשה, אולם קשה היה לה לשכוח את אסונה ותשב בבית בעלה כישבת אשה זרה...

אל הבית חדר האור החוור של דמדומי בוקר. ויסתכל הרב על סביבותיו ומבטיו נתקלו ב„בנה" ששכב בפנת הבית. תומת ילדות היתה שפוכה על פניו הדלים, החורים והעדינים. וחולנים היו פניו כפני כל ילדי ישראל שנולדו בימי הפרעות, בימי החורבן הגדול...

„בחטאו של מי תסבול נשמתו של הילד הזה?"... — הרהר הרב בעברו על עריסתו.

ב.

ויצא אל הרחוב.

צנת סתיו עברה בכל גופו הצנום שנזדקר מבגדיו הקרועים והבלואים. חורבנה של העיר התבלט יותר ויותר באורו החוור של בוקר. הבתים שסידם הלבן נתקלף ונתפצל מעל קירותיהם, שרידי החורבות והעצים שנשרו עליהם, היו דומים למצבות של קברים וכל העיירה — לבית-עולם ישן ועזוב.

מבין החורבות נשמע קול של כלבים בוכים ויללת חתולים מחוסרי-בית, שהתלכד עם קול בכית התינוקות הרעבים ויפריע את דממת המות ששררה בכל החורבות. וכפוף ושחוח צעד הרב לאטו אל בית-הכנסת.

ובהגיעו לחצר בית-הכנסת עמד ויתבונן אל המקום ששם קרה המאורע הנורא, וזכר אשתו עלה שוב לפניו. ודואב לבו וכואב... ובתוך הרהוריו אלה נתקע במוחו רעיון אחד: היום יהיה האות הזה! היום יוציא אל הפועל את מה שחשב לעשות זה פעמים רבות. כשל כח הסבל, אפסה כל תקוה...

בבית-הכנסת שורה אפלולית מהולה בדמדומי בוקר. אותה התרוממות-הרוח, אותה הזדככות הנפש, אצילות התפלה והחרדה הפנימית מתוך חרדת קודש שהיו שורות בבית-התפלה לפני המלחמה כאילו נגוזו וחדלו. במקומן היו מורגשים בכל חללו של בית-הכנסת עצב ויגון קודר.

לא רב היה מספר המתפללים: העיירה כמעט שנתרוקנה מיושביה. רבים מן הצעירים שנשלחו „להתם" שוב לא שבו אליה ואותם שחזרו, חזרו בעלי מומים: זה קצוץ יד, זה חסר רגל וזה אמנם שלם בכל גופו, אולם כמה יסורים, כמה יאוש מפיקים פניו!... והם הוסיפו יגון על יאוש: יושבים הם בעיירה עטופי צער, מזי רעב ומלאי עלבון ומצפים הם. למה? — — — וכל הנאספים בבית-התפלה הם כולם זקנים, או צעירים שנזדקנו לפני עתם.

כשנכנס הרב קדם הקהל את פניו בקימה, כנהוג. הוא נגש אל מקומו שבכותל המזרח מימין ארון-הקודש, והכותל הזה הפיל עליו אימה ויאוש. ריקים היו המקומות עתה. ובזכרו את אותם „לילות הסליחות" שלפני המלחמה העיק מכאוב נורא על לבו. היו ימים ופה ישבו אנשים בעלי צורה ובעלי תורה, ועתה — אים איפה הם כולם? — — — רק הוא, הוא לבדו נשאר כערער בערבה.

והנה עולה השמש על הבימה, מכה בידו על השלחן ומכריז: „הרב ידרוש מעניני דיומא". (ככה היה נהוג בעיירה, כי הרב היה דורש לפני הסליחות לעורר את המתפללים).

רעדה עברה בכל גופו הרצוץ של הרב. היעלה וידרוש לפני אלה הזקנים השרידים והצעירים שאבדה תקותם ויגלה להם מה שהחליט לגלות להם?... היגיד להם את כל האמת מה שהוא מרגיש כעת?

ועומד הוא על הבימה וכל הנאספים מסביב לו. מקשיבים הם לכל הגה היוצא מפיו ופניהם מביעים תמהון: „מה זה היה להרב?" אור בוקר כהה ונוגה מלפף את פניו הרזים והמעונים שהתאדמו מתוך התלהבותו ומרוב רגשותיו בו. ובחלל בית-הכנסת מצלצל קולו והד יענה לו מתוך עזרת-הנשים השוממה:

— — — „רבותי, על משמרתי עמדתי ולא עזבתיכם. רבותי, תמיד עוררתי ועודדתי אתכם. ועתה, רבותי, כשל כח הסבל! קשה לעורר אתכם להאמין בעוד שלי — לי בעצמי אבדה האמונה ב — — — ב...

שאון קל עובר בין הקהל ואלה לאלה מתלחשים:

— מה זה היה לרבנו, מה הוא סח? האם, חלילה, נטרפה דעתו?

וקולו של הרב מתחזק ומתגבר יותר ויותר:

„ — — — כד הוינא טליא הצצתי פעם באחד מן „הספרים הפסולים" ומצאתי בו דברי אחד הסופרים השופך לענו עלינו על שאנו קמים באשמורות הבוקר להתודות על עוונות וחטאים שלא עוינו ולא חטאנו. כן, רבותי, צדקו דבריו. אתם החפים מפשע השכמתם לקום לאור הבוקר, הנכם מכים בידיכם על חזיכם ואתם מתודים על חטאים שהם — אותם שפורעים בנו עשו ועושים. „אשמנו מכל עם" — אנחנו, אנחנו העם אשר כל שכור ורוצח שולח בנו את אגרופו, מורט את זקנינו, דורס את

גופותינו, עושה בנו כלה ומחלל את כבוד נשינו — — — אנחנו, אנחנו הננו הרשעים... ולסליחות אָנו זקוקים! והם — הם שהביאו את מבול הדם בעולם והציתו אותו באש, הם — הצדיקים. אָמנם „היה ה' לאויב, בלע ישראל". הוא, הוא מואס בנו... ואני מה אגיד לכם, רבותי?"...

השאון הקל בין הקהל התגבר ויהי להמולה חזקה והרב נפל מאפס אונים מבלי לגמור את דרשתו.

— — — — — — — — — — — — — — —

ובעמדו עזוב ונבוך על הבימה הגיעו לאָזניו דברי בני עדתו:

— חמת אלהים נתכה עלינו. הרב — רבנו יצא מדעתו. הצרות, שלו ושלנו, העבירוהו על דעתו ועל דעת קונו.

ובכיה חרישית ועמוקה, בכיה של יאוש מלאָה את כל בית־הכנסת והגיעה לאָזניו של הרב הנדהם.

— — — — — — — — — — — — — — —

על שפת הנהר מחוץ לעיירה עומד הרב רבי יעקב חיים. הרוח מנשב ומניע את שולי מעילו. השמש שיצאָה כבר בכל הדרה שולחת את קרניה על ראשו. ידיו פרושות למעלה ועיניו נשואות לשמים. דומה היה כאילו שואף הוא לבקש מאת האלהים בעצמו תשובה על שאלותיו המטרידות את מוחו ומבלבלות את כל חושיו.

לרגלי ההר שוטף הנהר במרוצתו כאילו כלום לא אירע...

מאנטשסטר, נ. ה.

לשאלת החלוצים

מאת

יצחק ספקטור.

שאלת ה„חלוצים" הולכת ומנסרת עכשיו בחלל עולמנו. לעתים קרובות מגיעות אלינו ידיעות מחרידות ומרגיזות לב על מצבם הקשה והרע של ה„חלוצים". ה„חלוצים" חונים עכשיו לאורך כל הים השחור, בגליציה, בהרי קויקאז ובסיביריה הקרה ועל גדות הוולגה. מספרם של ה„חלוצים" בכל תפוצות רוסיה ואוקראינה, אוסטריה וגליציה, פולניה וגרמניה, תחת כובד המצב הפוליטי והמשונה, הולך הלוך ומתרבה מיום ליום. רובם הם אנשים צעירים בעלי הכרה, שהתרכזו אחרי מאורעות שונים, באי אלה הנקודות שעל חופי הים השחור ומחכים בכליון עינים לעלות לארץ־ישראל ולמלאות את חובתם בשעה זו רבת־הערך. ואָמנם, חלוצי רוסיה ואוקראינה לא הכזיבו את התקוות שתלו בהם. הם הראו כבר בארצנו, כיצד חי ה„חלוץ" וכיצד הוא מת. „ובאחת ידו עושה במלאכה ואחת מחזקת השלח".

והמבשר הראשון בין החלוצים למסירות נפש כזו ואהבה בלי מצרים למולדת, לארץ־ישראל — הראָה כבר יוסף טרומפלדורף וחבריו. יוסף טרומפלדורף היה הראשון למופת בין כל חלוצי רוסיה ואוקראינה שפרץ את כל הגדרים והדרכים, הסוגים בחוטי־ברזל, לארץ־ישראל. צריך עוד פעם לציין את העובדה ולהזכיר בזה לשבח את שמו של „החלוץ הראשון", של המנוח יוסף טרומפלדורף, את שמו של ה„חלוץ" האופיי והטפוסי, שלרגלי השפעתו התרכזו באי אלה המקומות כל אלה החלוצים שכבר עלו לארץ־ישראל ושעומדים מוכנים לעלות לארץ־ישראל. יוסף טרומפלדורף היה הראשון והיחיד באוקראינה, אחרי הפרעות של קוזאקי דניקין, שהצטיינו באכזריותם שאין כדוגמתה ביחוד לצעירי ישראל, שהגיש לבני נעורינו וליתר העברים סם מרפא לגופם הנחלש ולנשמתם הנחנקה בעתונו „זאריא", שיצא בעריכתו בעיר חארקוב, מיד אחרי הפרעות. וריב היה בנידון זה בינו ובין ההסתדרות הציונית בחארקוב, שלא הבינו כראוי וכמוהו את המצב ההוא. כי יוסף טרומפלדורף באותה שעה שנלחם בעתונו נגד האנטישמיות של הדניקנים, שם לו גם למטרה להציל את הצעירים העברים ושארית הפליטה מהגיהנום והכליון, כלומר, מהמקומות שהם רחוקים מהים השחור. אָמנם לפעמים משך את לב הצעירים לחופי הים השחור וביחוד לקרים גם על־ידי הזיות שונות וסנזאציות ושמועות שוא (לא באשמתו הוא). הוא רצה לרכז באי אלה מקומות את הצעירים. כי משם היה כבר יותר קרוב אל המטרה. לא כן היתה דעתה של ההסתדרות הציונית. היא חכתה להוראות מלונדון, כי תנתן לה איזו פקודה מגבוה ורק אָז תגש לענין ה„חלוצים". ואולם החיים הוכיחו, כי הצדק היה עם יוסף טרומפלדורף. ואָמנם לולא הוא שהרעיש את כל בני הנעורים כחלוצים וכבלתי־חלוצים, באוקראינה בקול־קורא, — „אל חופי הים השחור!", כי אָז מי יודע כמה מהם היו נשאָרים בחיים מכל אלה ה„חלוצים" שעלו כבר לארץ ושעומדים עכשיו מוכנים לעלות. ושיטתו של „החלוץ הראשון", יוסף טרומפלדורף, נצחה גם בארץ־ישראל בהגנת הארץ, במקום שנפל חלל על הרי הגליל הגבוהים בעד אידיאלים גבוהים. עם יציאת נשמתו קרא, כמו שאָמנם יאה ומתאים לחייל רגיל בשדרות החלוצים: „טוב למות בעד ארצנו!" זאת היתה המלה הראשונה והסיסמה הקדושה, שהשמיע „החלוץ הראשון" על אדמת אבותינו. וכל החלוצים שעבדו אתו יחד בארץ ובגולה ענו אחריו לאורך כל החזית: — „אָמן!" ואָמנם אָנו רואים כיום, שתנועת ה„חלוצים" קבלה צורה קדחתנית והודות להתאחדותם של „צעירי ציון" ו„הפועל הצעיר" באוסטריה, בסאראביה, גרוזיה ובמקומות אחרים* הסתדרו גדודים שלמים של חלוצים העולים לארץ־ישראל. ורובם לא חלוצים סתם, כי־אם אנשים שנתחנכו על ברכי ה„חלוציות", שהכשירו את עצמם לעבודה הקדושה והנעלה בארץ אָבות. הם הראו עוד את מסירות נפשם להאידיאל של החלוצים עוד במושבות אוקראינה. אנשים בעלי השכלה גבוהה ובעלי

---

* עיין ב„דרך", חוברת א'—ב', שיוצא לאור על־ידי התאחדות העולמית של „הפועל הצעיר" ו„צעירי ציון" באוסטריה.

דיפלומים שונים עזבו את הערים והלכו אל החוות לעבוד בזיעת אפם וללמוד את תורת החקלאות. תפקיד חשוב בנידון זה מלא גם האגרונום הידוע והמפורסם באוריסה, מר זוסמאן. ולא רק תורת העבודה בלבד רכשו להם החלוצים, כי־אם גם בעונה אחת עם זה קנו להם במדה ידועה את ידיעות הלשון העברית וחלק ידוע מהם השתלם גם בשפה זו. ועדות נאמנה לזה ישמשו כל אלה החלוצים שעברו מאורגנים על־ידי ההסתדרות של התאחדות „צעירי ציון" ו„הפועל הצעיר".

ובשעה זו כשיש צורך כל־כך גדול בחלוצים, כשאנו צריכים עכשיו להספיק עולים בשעה אחת מה שקודם עשינו רק במשך של שנה שלמה, שנה ממש — בא משבר. ועכשיו כמה גדולה היא הטראגידיה של החלוצים ושל עמנו בכלל! או כדברי ד"ר ש. לוין, שמצבנו עכשיו בבחינת „שמחת תורה שחל בתשעה באב" — המצב המדיני מזהיר, והכלכלי — נורא.

כמה שנים חכו לזה שתתחיל הגירה המונית לארץ־ישראל? וכשאנו עומדים עכשיו לפני החזיון הזה, כשעומדים צעירים לרבבות מוכנים לעלות ארצה־ישראל ולעבור חלוצים לפני כל העם שבגולה, כדי להכשיר בשבילו את הקרקע בזיעת אפם ובמסירות נפש שאין כדוגמתה — הנה מנהיגינו היושבים בלונדון, שקודם קראו לכל אלה המתנדבים על־ידי תעמולות שונות ושלפעמים היו לפנים משורת הדין, כלומר, בכל מיני פאנטאסיות — עכשיו אלה המנהיגים, לפי דבריהם, תחת כובד המצב הכספי, נתנו פקודה לאורך כל החזית: עמדו, אל תתנו! — „סטופ אימיגריישון!"... בשעתה צללה הפקודה הזאת באזני החלוצים כאילו קראו: — „סטופ ציוניזם!" ואילם הזרם של תנועה כבירה זו כיו ובקנה מדה גדול כזה כמו של החלוצים אי־אפשר לעכב על־ידי איזו פקודות, אם תבואנה מ„גבוה" או ממקום אחר. כי חומת הבלו־קאדה נפרצה כבר על־ידי החלוצים. ועכשיו אין עוד כח בזה שיוכל לחסום שוב בעדם את הדרך. אמנם אפשר להניח על דרכם מכשולים שונים, אולם אי־אפשר עכשיו להפסיק לגמרי את התנועה הזאת. ומצב שכזה מוכרח להביא רק לידי בזבוז כחות מיותרים וקרבנות חדשים. וזה רק יפסיד לעבודתנו הלאומית. ה„חלוצים" חונים עכשיו לאורך כל הגבולים מעבר מזה ומזה. הם התפרצו דרך כל הגדרים וגברו על מעצורים שונים ואחרי תלאות רבות באו למחוז חפצם, לנקודות ה„מעבירים". ועתה הם פונים אלינו מהמקומות האמורים בקול־קורא שנתן להם את האפשרות לעלות לארץ־ישראל. הם נותנים ומקריבים את הנפש ועלינו לתת רק את הרכוש. על כן דרושה עזרה תכופה ומידית. צריך ליצור מצב כזה, שההנהגה המרכזית שלנו בלונדון תשנה את גזר־דינה ביחס אליהם ותשתחת פקודתה הנמרצה אל ה„חריצים": „סטופ אימיגריישון!" תתן מ י ד פקודה אחרת לאורך כל החזית של החלוצים: „קדימה!"

המנגנים היהודים במאת־השנים החולפת

מאת

א ב ר ה ם צ ב י א י ד ל ז ו ן.

א.

להמנגנים היהודים שנשארו בתחום יחוב־היהודים היתה רק אפשרות אחת להוציא את כשרונם — בבית־הכנסת. על כן היו לחזנים, בין שהיה להם קול יפה ובין שלא היה להם קול כלל. וחזנים רבים קמו לנו במשך מאת־השנים האחרונות בכל תפוצות ישראל, רצוני לאמר במזרח אירופה ובמערבה. לשתי מפלגות נחלקו. אלה שרצו לקעקע את כל בירת הנגינה המסורתית וליצור נגינה חדשה במקומה, הם המה המתקנים הקיצוניים שיצאו מבית־מדרשו של יעקבזון מזיזן. והמפלגה השניה, בני ליטה, פולניה ודרום רוסיה, שעל־פי חנוכם, נטית נפשם והרגשתם אהבו את הנגינה העברית המסורתית אהבה עמוקה, על כן לא עלה על דעתם להחריבה, אלא השתדלו לשפרה ולחדש צורתה, ובשנאה גלויה התנגדו להמתקנים הקיצוניים ולנגינתם. ואמנם נצח נצחו האחרונים את הראשונים, כי הללו חלפו ועברו מן העולם, הם ונגינותיהם והם שייכים כבר אל ה„היסטוריה", בעוד שהמנגנים שהחזיקו ביסוד העברי חיים וקיימים בעם וגם פתחו את הנגינה במדה מרובה.

החזן הראשון במעלה ובזמן היה ש ל מ ה ק א ש ט א ן מ ד ו ב נ ה, שנפטר כבר זה כתשעים שנה. חסיד אדוק ותלמיד־חכם גדול, ירא שמים וקנאי, היה בעל קול נפלא, אשר לפי עדותם של בני דורו היה קולו יחיד במינו והיותר נפלא בעולם החזנים. שמו הלך למרחקים, כי לפי מנהג החזנים בזמן ההוא (שהולך ונמשך עוד במזרח אירופה עד הזמן האחרון) היו „נודדים" ועוברים מעיר לעיר להשמיע את רנתם ותפלתם. ורק חזן לא־מוצלח היה נחבא אל הכלים בעירו, — סבת הדבר באֶרנו כבר. או אפשר שלמדו החזנים מנהג זה מהמנגנים הנודדים שהיו בגרמניה ואיטליה בימי־הבינים ועד המאה האחרונה. איך שיהיה, החזן היה חפשי לנפשו כצפור השמים. גם רבי שלמה קאשטאן היה נע ונד כל ימיו מעיר לעיר בין ווילנה ובודאפשט, אף־על־פי שהיה חזן קבוע בדובנה רבתי. זאת אומרת, שמשפחתו ישבה בדובנה. והוא היה בא בכל שנה רק לזמן קצר להיות שליח־צבורה של קהלתה ולפעמים היה שוהה בה גם איזה חדשים. ובכל זאת היה מקבל משכורת קבועה מהקהלה וגם „כתב" היה לו, אלא שבכתב היה כתוב, שמותר לו לצאת „על המדינה" פעמים בשנה, משבת בראשית עד שבת־הגדול ומאחרי שבועות עד הסליחות. אמנם היא היה על־פי רוב עובר על הגבולות שנגבלו לו והיה יוצא משבת בראשית ושב לסליחות, או שגם לסליחות לא היה שב, כי היה מתעכב באיזו עיר הדירה ימים־נוראים. והיה מתהיר

דין ודברים בין הקהלות שהיה גומר בקנס על־פי דין־תורה.

שמו „קאשטאן" היה כנוי שנתנו לו חבריו־מקנאיו על שם השערות האדומות והמסולסלות שלו, שהיה צבען דומה לצבע שערותיו של ה„קאשטאניק", — סייח של מין סוס הערבה שברוסיה.

אמנם הוא היה מפורסם בתור בעל־קול ו„בעל־כלים" נפלא, אך משום זה לא היה ראוי להזכר, כי רבים מאד החזנים „בעלי־כלים" שקמו במזרח אירופה ומי ימנם. אולם עיקר כחו היה בזה, שיסד „סגנון" בחזנות; הוא היה בעל כשרון יוצר גדול ומקורי והיה לאבי החזנות בליטה, זאמוט ומזרח פרוסיה, כשם שהיה בצלאל מאודיסה וניסי בלזי בדרום רוסיה. הוא היה מחבר את מנגינותיו בעל־פה והיה משננן למשורריו. אולם מרוב הטלטול וחלופי גברי בין משורריו היו מקרים שמנגינותיו היו משתכחות. אמנם שמוע שמע רבי שלמה על־אדות חכמת המוסיקה וכתיבת הנגינה, אך לבו היה מהסס מקבל חכמה חיצונית זו, משום רוח רעה, משום חכמה יונית ומשום גזירה וסייג לאפיקורסות. ובן יחיד היה לו, צבי, שנשאר לו מיתר בניו שמתו, ויהי לו, לבן זה, חוש נגיני חזק וחבה גדולה לכנור. האב הסכים לכתחילה לתת לבנו זה לנגן בכנור, אבל רק בשעה שאינה לא יום ולא לילה, משום בטול תורה ומשום זכר לחורבן, אך צבי דבקה נפשו בכנורו ולא מש עוד מידו. בראות האב את האהבה העזה שהתלקחה בלב בנו לכנורו, החליט לשעבד את הרוח הזה לכל הפחות לעבודת הבורא, ויהי צבי מנגן את המנגינות מהתפלות של אביו, כשהיה משננו למשוררים והיה מלוה אותן בכנורו בשעה שהם חוזרים. בהיות רבי שלמה עם בנו בבודאפשט נזדמן לבנו מנגן יודע תוי־נגינה. מיד התחיל צבי ללמוד בחשאי חכמה זו ובמשך זמן קצר השכיל לנגן מתוך תוים ולכתוב על הגליון את מנגינות אביו. ובמוצאי־שבת אחת, כשנכבדי הקהלה היו מסובים אצל אביו ל„מלוה־מלכה" ולבם טוב ביין, לקח צבי את הכנור עם התוים והתחיל מנגן. כולם השתוממו ואביו נזדעזע מרוב בהלה. האומנם זוהי חכמת המוסיקה? „הואילה, אבי, קרא הבן, לזמר לפני מנגינה חדשה לגמרי ואכתבנה תיכף ומיד ואמסרנה לידך ואתה החבא־נא את הכתב ואל תראהו לי במשך זמן רב ואני אנגן בדויק את מנגינתך על־פי התוים שרשמתי". לב אביו פחד ורחב, מצד אחד השש הקליפה ורוח הטומאה, ומצד השני, התועלת המרובה שלא יצטרך שוב לשעבד את כח זכרונו שלו ושל משורריו. לסוף גברה התועלת על החשש — והאב הסכים. עבר חודש, די זמן בכדי שתשכח המנגינה החדשה מלב בנו, אז נתן רבי שלמה את כתב־התוים לבנו למען יקרא את המנגינה, והנה אמנם נכון הדבר. הבן קרא בדיוק את המנגינה מתוך התוים כאילו יצאה מפיו הוא. אז נטל רבי שלמה ידיו וברך „ברכת שהחיינו" בשם ומלכות. הבן הזה היה אחר־כך החזן המפורסם, מיסד ה„סגנון" החזני הידוע בשם „הנוסח של צבי וויינטרויב". בתחילה היה חזן באלטינה ואחרי כן בקניקסברג, בפרוסיה. קרוב המקום של קניגסברג לליטה גרם לזה, שהשפעת וויינטרויב התפשטה כל־כך בכל צפון רוסיה. אמנם לפני שני דורות היתה גם קהלת ישראל שבקניגסברג מלאה חכמים ומשכילים מבני ה„מאספים", וחלק מסוים מהקהלה היה יוצאי ליטה וזאמוט. כל ימיו עבד הבן לסדר את חבורי אביו והיה תלמידו המובהק. ובגלל מנגינות אביו שפרסם זכה בעצמו לפרסום, כי נקראו על שמו הוא: „זמירות וויינטרויב", שהן באמת זמירותיו של אביו וויינטרויב. בשנת תרי"ט הוציא וויינטרויב את הסדור שלו בשם „שירי בית אדני" בשני חלקים, חלק א': מנגינותיו הוא, שאין בהן שום מקוריות, אלא כולן מחוברות בסגנון באך, וחלק ב', שקראו בשם „שירי שלמה", והן כוללות זמירותיו של אביו, וכולן הן מנגינות עבריות מקוריות, שנתפרסמו ונתחבבו כל־כך על החזנים אשר בליטה, זאמוט וכל הצפון. במשך שבעים שנה, וגם כיום, ממשיכים החזנים לזמר את המנגינות שלו המפורסמות: „יזכרם אלהינו לטובה", „יהי רצון" לברכת החודש, „ומפני חטאינו", „בראש השנה", „כי כשמך", „מלוך", „אתה זוכר", „זכרנו בזכרון טוב", „כי זוכר", „שופרות", „השב שבותנו", „אל תשליכנו", „אתה הבדלת", „אתה נותן יד לפושעים", „שישו ושמחו". המנגינות הללו וכל הדומות להן ועוד רבות שנשארו בכתב־יד, מבוססות הן על הנגינה העברית־השמית, ואינן אלא הנגינה העתיקה ובנויות הן על „הסולמות העבריים", על התנועות הטפוסיות ועל הצורה הקדומה. וויינטרויב הכיר ביסודות הללו והוקיר את ערכם, לכן סימן את המנגינות על־פי הסולמות העתיקים בשמותיהם שקבלו על־ידי הכנסיה, כגון: פריגי, מקסולידי, אולי. הוא היה היחיד שהרגיש כבר אז, בזמן פולמוס ההתבוללות, שישנה נגינה עברית עתיקה ושרידיה חיים בנגינת בית־הכנסת וכה אמר בהקדמתו: נפלאת היא העובדה, ואולי תוכל לשמש לראיה להשערתנו בנוגע לעתיקות הנגינה ולקדמותה, שכל המנגינות הללו לא נשתנו במשך הזמן כלל, וכי לא רק החזנים יודעים אותן, אלא כל אדם מישראל בקי בהן, על כן השערתנו מבוססת בעינינו, שכל המנגינות הללו על הסולמות העתיקים מקורן עוד מאותו הזמן, שעם ישראל ישב עוד במזרח, בארץ הקדושה, ונוסף לזה העובדה, שכל הנגינה המזרחית, כגון הטורקית והוואלאכית, מיסודת גם כן על אותם הסולמות!" * והנה אף־על־פי שהכיר וויינטרויב במהות הנגינה העברית, בכל זאת צמצם את התפתחותה רק לרציטאטיב של החזן, בהיות אשר למקהלה יצר נגינות בסגנון הנוצרי הזר לרוח ישראל. כפי הנראה, עשה זאת בהשפעתה של התקופה הריפורמית. ומשום זה לא התאזרחו וטעמם לא נשתמר. מצוין היה וויינטרויב בידיעותיו העמוקות והרחבות בספרות העברית ושפתו העברית היתה יפה מאד. ב„המגיד" שנת תרל"א פרסם את תולדות אביו באריכות, ויש במאמרו זה חומר היסטורי לתולדות החזנות. הוא היה ידידו של אברהם מאפו וכשהפייטן שכב חולה בקניגסברג היה בא אליו פעם בפעם עם מקהלתו להשמיעהו ממנגינותיו העבריות **. בשמחת־

---

* ביותר ביאור על טיב הנגינה העברית עיין מאמרי „נגינה שמית" ב„השלח" כרך ל"ז, חלק ו', ירושלים, תר"פ.

** ר. בריינין, „תולדות מאפו", חלק ב' בסוף, הוצאת „תושיה".

תורה היה וויינטרויב עובר ברחוב היהודים בשירה וזמרה „שישו ושמחו בשמחת תורה". קניגסברג היתה אז עיר המרכז של מסחר ליטה וזאמוט והנפות הבאלטיות וכל הסוחרים הבאים לשוק היו משכימים לבית־הכנסת הישן של וויינטרויב. וכשהתחילו הקהלות הגדולות לבנות בתי־כנסיות „כוראליים" בצפון רוסיה, התחילו להדר אחרי סגנונו של וויינטרויב הכורך „יהדות ומודרניות" ביחד, ונתקבלו חזנים רק אלה ששמשו את החזן של קניגסברג, את אלה היודעים את סדורו של וויינטרויב. תלמידים רבים הקים והמצוינים שבהם הם: ראזובסקי החזן הידוע ברינה, ליב שנתקבל במיסוי ושם התאהבה בו אלמנת עשיר גדול ויתחתן בה ויעזוב את החזנות ויהי לבאנקאי ומכהן בחזנות שלא על מנת לקבל פרס ונתפרסם על־ידי סופו הטראגי, שאבד עצמו לדעת; שניטקין, חזן בפוזן; דוד פינזינגר, ששמש בקובנה בחזנות ויהי אחר כך מה„נודדים"; רבינוביץ, חזן בליבוי, והוא המעולה שבתלמידיו. התלמיד הזה תקן מה שרבו קלקל. כי הוא היה הראשון, שהתחיל לחבר מנגינות עבריות גם למקהלה, מנגינות המיוסדות על היסודות העבריים ועם זה בהאר־מוניה יפה, עמוקה ומשוכללה. הוא היה המנגן היהודי הראשון בין החזנים שהיה בעל חוש הארמוני מפותח ומשוכלל וחבוריו נפלאים ביפים ההארמוני והמילודי. הוא הראה את הדרך ויצר סגנון של הארמוניה בנגינה עברית. חבל רק ששמו לא נתפרסם, אף־על־פי שחבוריו נפוצו בליטה וזאמוט.

אם כי קולו של וויינטרויב לא היה למעלה מבינוני, בכל זאת היה מכנים בו עוז ומתיקות, ונפלא היה סלסולו, והעידו רבים שהיו ממקשיביו כמה שנים, וביניהם גם היהודים הגרמניים, כי כשהיה מזמר את מנגינות אביו „כי כשמך", „ומפני חטאינו" וכו', לא היתה שום עין יכולה להתאפק מדמעות. שנים רבות נלחם בהרב באמ־ברגר, המתקן הידוע בקניגסברג, כנגד תקון הסדור, מחיקת ציון וירושלים והכנסת המגרפה לבית־הכנסת, עד שסוף־סוף נצח הרב את החזן. בלב נשבר היה וויינטרויב הזקן מוכרח להסתגל לזרות זו. „אין לי מה להתפלל — נאנח הזקן לפני תלמידיו הליטאיים — אם את „ציון" מחקו". שנים אחרות השתדל עוד להציל את הנגינה היהודית עד כמה שאפשר היה להציל מתוך המהפכה. ושח לי רבינוביץ הנ"ל, שבכל שבת בבוקר בשחרית היה וויינטרויב מקדיש את כחו להתפלה „אהבה רבה", שיד הריפורמה לא נגעה בה, והיה מעורר בה את הקהל כמו בימים־נוראים. בכל ערב שבת היה מקדים לבוא לבית־הכנסת וקורא ביחידות את שיר־השירים בנגון העתיק הנפלא, שנשתמר אצל הליטאים, ונפשו היתה משתפכת ומתנענעת להימים הראשונים, להסביבה היהודית החיה, לבית אבא. סוף־סוף לא היה יכול עוד נשוא את המהפכה וההריסה שקראו להן „תקון" ויתפטר ממשרתו שכהן בה יובל שנים. ממלא מקומו היה בירנבוים, תלמידו של זולצר. בראשונה דרש הקהל מאת זה האחרון: את מנגינותיו של החזן האהוב עליהם, אך בירנבוים הודיע, שאין הוא יודע לזמרן וכי שיטתו בנגינה היא השיטה הזולצרית. וויינטרויב היה גם אמן בכנור והיה ראש הכנרים בתזמורת הגדולה בקניגסברג. התזמורת היתה עורכת מנגינות גדולות בהשתתפות מאתים מנגנים וחמש מאות מזמרים במקהלה. וויינטרויב היה הראש. אולם אותו הרב באמברגר, שנלחם ביהדותה של נגינת וויינטרויב עד כי הוציאוה מבית־הכנסת ביחד עם התפלות הכי יקרות לנפש היהודי, אותו הרב קנא ליהדותו של וויינטרויב בלפי חוץ ויאסר עליו לקחת חלק בהנהלת התזמורת, באמרו שזה חלול הקודש וחלול הדת היהודית. וויינטרויב התמרמר על זה מאד ואמר: „יקפל אדוני על חשבונו את חלול היהדות והקודש שחלל ב פ נ י ם, בבית־הכנסת, חלול הקודש שאני מחלל ב ח ו ץ ר ק כ כ ב ו ד הוא להיהדות, ואותו אקבל עלי ברצון".

מזמן שהעמידו את המגרפה בהיכל ותקנו את הסדור, נענה וויינטרויב לבקשת הקהלה הליטאית שהיתה בקניגס־ברג והיה לה בית־כנסת בעליה ברחוב „העצמות", סמוך לביתו של הפילוסוף קאנט, והיה בא לכל התעניות של צבור, לבה"ב, ליום כפור קטן ולתענית חברה־קדישא לאמר סליחות על־פי „הסגנון הישן" בחצות הלילה או באשמורת הבוקר. שם הוציא את כל רוחו, ואמרו עליו זקני הדור: „מי שלא שמע סליחותיו של וויינטרויב, לא שמע סליחות מימיו". אדוק וחרד על מצוה קלה כחמורה היה, ובכל זאת התיר לעצמו לשתות קהוה בבית־קהוה בשבת, בתתו טעם שהוא חלש וזקן והקהוה לא נתבשלה בשבילו דוקא. הוא נפטר בשנת תרמ"א מר נפש, כי צערו היה גדול בהגיע לאזניו דברי החזנים הצעקנים שברוסיה והונגריה ועמי הארצות הריפורמיים בגרמניה, שאמרו: „סדורו של וויינטרויב בעינינו כתוין ונקודות בעלמא, ואין אנו מבינים ואין אנו מרגישים בהם כלום". ולא ידעו, כי לא סדורו של וויינטרויב נפגם, אלא נפשם ויהדותם נפגמה.

ירושלים

נוסחת המנדט

אנו מוסרים בזה את התעודה ההיסטורית של המאנדאט האנגלי על ארץ־ישראל בנוסחתה השלמה, כפי שנתפרסמה בגליון האחרון של ה„דזשואיש קרוניקל" מיום 4 לפברואר. התעודה מוסרת תחלה את נוסחת ההחלטה בדבר ארץ־ישראל, שנתקבלה בסאן־רימו, ואחר כך באה נוסחת המאנדאט במלים האלה:

„היות שמתאשר בזה הקשר ההיסטורי של ארץ־ישראל (בנוסחה: „פלשתינה") עם עם ישראל המתכונן לבנות שם את ביתו הלאומי; היות שהעיקרים של המאנדאט הוגדרו בסעיפים הנקובים בזה והוצעו לפני מועצת חבר הלאומים לשם אישור; היות שבריטניה הגדולה קבלה את המאנדאט, הרי היא מתחייבת להוציא אותו אל הפועל על־פי הסעיפים הבאים:

1. לממשלה האנגלית, בתור מעצמה בעלת מאנדאט,

שיבות כל היכולות הישיבות המדינה בעלת שלטון עצמי. היא מוגבלת רק לפי הסעיפים של המאנדאט.

2. על המעצמה בעלת המאנדאט מוטלת האחריות ליצור בארץ תנאים מדיניים, אדמיניסטראטיביים וכלכליים כאלה, שיבטיחו את סידורו של בית לאומי בשביל היהודים ואת התפתחותם של מוסדות בעלי שלטון עצמי ואת ההגנה על הזכויות האזרחיות והדתיות של כל התושבים, בלי הבדל גזע ודת.

3. המעצמה בעלת המאנדאט תתמוך בשיטה של שלטון עצמי לגלילים („לוקאליטטים") בהתאמה אל התנאים השוררים.

4. באות־כח מתאימה של היהודים תוכר בתור מוסד צבורי, שעליו יהיה להתיעץ ולהשתתף בעבודה עם האדמיניסטראציה בענינים כלכליים, חברתיים ואחרים כאלה, שיש ביכלתם לסייע בסידורו של בית יהודי לאומי לטובת התושבים היהודים, תחת הפיקוח (הקונטרולה) של האדמיניסטראציה.

ההסתדרות הציונית, כל זמן שההסתדרות והחוקה שלה נחשבות למתאימות, לפי דעתה של המעצמה בעלת המאנדאט, תוכר בתור באות־כח כזו. היא תשתדל, בהתיעצה עם הממשלה, לקבל את השתתפותם של כל היהודים, הנכונים לסייע בסידורו של הבית היהודי הלאומי.

5. המעצמה בעלת המאנדאט היא אחראית בעד זה, ששום חלק מאדמת ארץ־ישראל לא יעבור לרשותה של מעצמת־חוץ או יותן להן (למעצמת־חוץ) בחכירה.

6. האדמיניסטראציה, בהבטיחה את הזכויות של החלקים האחרים של התושבים, תקל את תנאי ההגירה היהודית ותתמוך, בהשתתפותה של ההסתדרות הציונית, בהתנחלותם של היהודים על הקרקע, שבזה נכללים חלקי אדמה השייכים אל הממשלה וחלקי אדמה אחרים, שאינם נחוצים לשמוש הצבור.

7. האדמיניסטראציה היא אחראית בעד זה, שתוציא אל הפועל חוק של התאזרחות, שיקל על היהודים, המתישבים שם בקביעות, להיות לאזרחים ארץ־ישראליים.

8. הזכויות בנוגע לקאפיטולאציות מתבטלות.

9. צריכה להוצר שיטת־חוקים שתגן על הענינים של בני ארצות אחרות ושל הדתות הקיימות. ביחוד צריכה להקבע הזכות של ה„וואקוף", הנוהג לפי החוק הדתי.

10. חוקי האמנות (עם ארצות אחרות) של אנגליה בנוגע לשילוח פושעים מן הארץ יהיו נוהגים גם בארץ־ישראל.

11. להאדמיניסטראציה של ארץ־ישראל יש יפוי־הכח להשתדל שהאוצרות הטבעיים והעבודות הצבוריות יתראמו.

12. צריכה להיות נוהגת שיטה קרקעית שתעזור לפתח התישבות חקלאית אינטנסיבית.

האדמיניסטראציה יש הרשות למסור לבאי־כח היהודית את ההוצאה לפעולות של עבודות צבוריות והפתוח של האוצרות הטבעיים באותה מדה שהדברים האלה אינם נעשים על־ידי האדמיניסטראציה עצמה. במקרה של רווחים יתירים הם צריכים להיות משמשים לטובת הצבור.

13. להמעצמה בעלת המאנדאט יש הקונטרולה על היחוסים עם ממשלות חוץ, מגינה באופן מדיני על ארץ־ישראליים בכל מקום.

14. המעצמה בעלת המאנדאט מקבלת עליה את האחריות בנוגע למקומות הקדושים, כדי שעבודת־האלהים תוכל להיות נוהגת שם באופן חפשי. המעצמה בעלת המאנדאט ערבה בעד קיומם הבטוח של המקומות הקדושים המושלמיים. המעצמה בעלת המאנדאט צריכה למנות ועדה, שתקבע תקנות בנוגע לטענות ודרישות דתיות שונות. יושב־הראש של הועדה הזאת צריך להתמנות על־ידי המועצה של חבר־הלאומים.

15. המעצמה בעלת המאנדאט אחראית רק לפני חבר־הלאומים.

16. אסור לעשות כל הבדלים ביחס אל הגזע, הדת והשפה. לכל עדה יש הזכות להחזיק בתי־ספר בשפה שלה.

17. אל להתערב במפעלי המיסיונרים.

18. יש הרשות להאדמיניסטראציה לארגן אנשי־צבא מתנדבים להגנה על הארץ. בלי רשיון האדמיניסטראציה הארץ־ישראלית אין רשות להמעצמה בעלת המאנדאט להשתמש באנשי־צבא אלה לתכליות אחרות. להמעצמה בעלת המאנדאט יש תמיד הזכות להשתמש בדרכים, מסילות־הברזל ונמלים להעברת אנשי־צבא.

19. המעצמה בעלת המאנדאט רשאית להטיל מסים.

20. המעצמה בעלת המאנדאט מקבלת את כל האמנות בין־הלאומיות בנוגע לטלגראף־והדואר.

21. המעצמה בעלת המאנדאט צריכה לתמוך בחבר־הלאומים במלחמתה בעד מניעת המחלות.

22. לחברי חבר־הלאומים יש הזכות להתעסק בחפירות ארכיאולוגיות.

23. אנגלית, ערבית ועברית הנן השפות הרשמיות. הכסף ותוי־הפוסטה צריכים להיות טבועים בכתבות בשפות — אנגלית, ערבית ועברית.

24. כל העדות מוכרות (באופן רשמי) בהארץ הקדושה.

25. המעצמה בעלת המאנדאט צריכה למסור דין־וחשבון בכל שנה לפני חבר־הלאומים.

26. במקרה של התפרצות איזה סכסוך בין חברי חבר־הלאומים בנוגע לפירושו של איזה מסעיפי תעודת המאנדאט, צריך הדבר להפתר על־ידי בית־הדין הקבוע למשפט בין־לאומי.

27. נזקקת ההסכמה של מועצת חבר־הלאומים בכדי לשנות את תעודת המאנדאט. אם המעצמה בעלת המאנדאט מציעה איזה שנוי, מספיקה החלטת הרוב של המועצה.

28. עם גמר הזמן של המאנדאט יהיה על חבר־הלאומים לארגן ממשלה ארץ־ישראלית, שתקבל על עצמה את כל ההתחייבויות הפינאנסיות של האדמיניסטראציה.

תעודת המאנדאט צריכה להיות שמורה בגנזי חבר־הלאומים.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

באמריקה.

— הקונגרס היהודי. ביום הראשון העבר, 6 לפברואר, היתה בניו־יורק אספת הועד הפועל של הקונגרס היהודי האמריקאי הזמני. מ־71 החברים של הועד שהוזמנו להאספה באו רק — 17. רבים מאלה שלא נוכחו שלחו מכתבים או טלגראמות של התנצלות.

מר אברהם שומיר, מהולל הרעיון של הקונגרס היהודי ואחד ממיסדיו, התקיף באופן חריף את ועד הקונגרס בעד אי־פעולותיו והביע את דעתו, כי ליהדות האמריקאית אָבד האמון בעסקני הועד הזה, ותחת לחשוב אותם למדריכים באה התיחסות כאל מתעים מן הדרך. עסקני הקונגרס לא מלאו את חובתם ולכן אינו שם הצבור היהודי את לבו אליהם. ההסתדרויות היהודיות השונות עושות את העבודות שהקונגרס היהודי היה צריך לעשותן. שומיר דרש, כי המנהלים יתפטרו ממשרותיהם.

הוא דבר גם כן בהתמרמרות נגד לואיס מארשאל, שהשתמט מקחת חלק בפעולות הקונגרס, ובכל זאת הוא מוכן ומזומן תמיד לקבל עליו, בשביל ועד הקונגרס, איזו פעולה של שתדלנות. אם מארשאל — טען שומיר — משתמט מהקונגרס, עליו להשתמט גם מפעולות בעלות אופי של השתדלות.

מר אפרים קאפלאן ומר גדליה בובליק השיבו את טענתו הראשית של שומיר בנוגע לאמון של הצבור היהודי. שניהם השתדלו להוכיח, כי הצבור היהודי באמריקה חושב את צירי קונגרס לבאי־כחו האמתיים. האחרון אָמנם הודה, כי אילו היו עכשיו בחירות לקונגרס יהודי קבוע, לא היו משתתפים יותר מ־25 אלפים בוחרים.

אחרי ויכוחים ארוכים החלט לקרוא ליום 20 למארץ הבא לועידה את כל צירי הקונגרס היהודי הזמני וגם להזמין את באי־כח ההסתדרויות הגדולות, האירדנים ומוסדות צבוריים חשובים, ולבוא לידי מסקנות בנוגע ליצירתו של קונגרס קבוע, זמני ומקומי, וכן בנוגע לציון תכנית־עבודה בשביל הקונגרס.

המלומד העברי, פרופיסור צבי פרץ חיות, היה אורחה הנכבד של אספה זו. הוא תאר את פרטי האינקוויזיציה הנוהגת עכשיו בהונגריה ביחס אל היהודים והוכיח, כי ענויי היהודים אינם תוצאות התפרצות של שנאה פתאומית ומקרית של ההמון, אלא הם תוצאות תעמולה שיטתית המתנהלת על־ידי המשכילים של העם, וביחוד על־ידי הסטודנטים והאופיצרים. בין יתר דבריו מסר האורח הנכבד, שבמקרים רבים מונעים היהודים מפרסם את מקרי הרציחות משום אימת הנקמה הצפויה להם מהריצרים ההונגריים. בשעה שועדה אמריקאית ברית אופי־צרים הונגריים ערכה חקירה ודרישה בשכונה היהודית בדבר הפוגרומים יראו היהודים לגלות את האמת.

פרופיסור חיות הוזמן על־ידי ועד מיוחד לעזרת הפליטים היהודים ברומיניה ובהונגריה, שתחת הנהלתו של ד"ר ווייז, להשתתף במועצה, שתהיה לועד הזה עם המזכיר המדיני קולבי

— לעזרת פליטי אוקראינה. באספה משותפת שהיתה ביום הראשון העבר לבאי־כח ה„התאחדות של היהודים הרומיניים" ובאי־כח ה„פדראציה של יהודי אוקראינה" החלט להוציא כרוז ליהודי אמריקה בדבר העזרה הנחוצה ל־35 אלפי הפליטים מאוקראינה הנמצאים במצב איום ברגע ברומיניה. סכום של מיליון לוי נחוץ בתור העזרה הראשונה.

— ראיון עם הציר הרומיני. בראיון של ועד עסקנים תחת הנהגתו של מר ש. פיפרין עם הציר הרומיני החדש בוואשינגטון, הבטיח האחרון להשתדל לפני ממשלתו להקל את מצבם של הפליטים היהודים מאוקראינה הנמצאים שם בדרכם לאמריקה. כמו־כן הבטיח להשתתף יחד עם העסקנים היהודים בהשתדלותם לפני הממשלה האמריקאית בנוגע לאישור תעודות המסע של הפליטים.

— הצעת חוק נגד התקפות גזעיות. בה„אסמבלי" באולבאני הוצע תיקון על־ידי אחד הצירים הריפובליקנים מניו־יורק לחק בדבר הוצאת לעז. התיקון אוסר להעליב את מי שהוא על יסוד לאומיותו, גזעו או אמונתו.

כפי שבירר אחר כך המציע, נתעורר להכניס את התיקון הנזכר על־ידי ההתקפות האַנטישמיות של פורד שאינן פוסקות.

* * *

בחוץ־לארץ

באנגליה.

— דעת העתונות האנגלית על המאנדאט. ה„דזשואיש קרוניקל": „היהודים הזמני להשתתף בתחית ארץ־ישראל ולהשקיע במפעל זה את היותר טוב שיש להם במובן החמרי והמוסרי. בשים אל לב את התנאים הישנים השוררים, הנה המפעל הזה הוא תפקיד ענקי, הדורש הרבה קרבנות. ואם מחזקים סעיפי מאנדאט את האומץ הנחוץ כל־כך כדי לעורר להבאת קרבנות?

„אָנו חוששים, כי בכלל אין הסעיפים משביעים רצון בנידון זה. אם גם שהם מכירים את הלאומיות היהודית (על־ידי הכרה גלויה של זכות היהודים על בית לאומי בארץ־ישראל) אינם נותנים בכל זאת באופן מספיק את הערבות הגלויה, שהלאומיים היהודים דורשים בצדק, בעד התפתחות והחזקת המתמיד של הקיום הלאומי־היהודי בארץ־ישראל".

ה„טיימס" (במאמר ראשי): „הסעיפים נשתרבבו יותר מדי. אולם הם מכשירים באופן משביע רצון את התנאים הנחוצים להצלחת התגשמותה של הצהרה הבאלפורית

„הבטוי „בית לאומי" איננו מיצרה, והבטוי הזה לא נתפרש דיו־מדויק בתעודת המאנדאט. ישנם כאלה המפרשים את הבטוי הזה במובן רחב, ובאלה המפרשים אותו במובן צר". אולם ה„טיימס" מאמין, כי לבטוי הזה יש מובן רחב.

„הסכמה הראשית של ההסתדרות הציונית — כותב לפרש ה„טיימס" — והוא מאירע נדיר הממשלה תהיה נוקשת לעצותיה של ההסתדרות הציונית. ארץ־ישראל מוכרחת להיות הבעלת ראשים והכשרונות והכספים היהודיים שעיקרי התפתחותה של ארץ־ישראל הם ה„צמנט" היותר טוב של הלאומיות הארץ־ישראלית, אותם כבני שרידים יהודים ללאום אין להשאירם לבדם בלי עזרה.

„היהודים מביאים בשביל הערבים בארץ־ישראל כסף יכשרין. המאנדאט משמש גם כן למגן על הזכויות הערביות, והערבים צריכים להיות עכשיו בראש וראשונה לארץ־ישראליים ואחר־כך — לערביים. הערבים לא יתנהגו בחכמה אם יתמכרו להשפעות אנטישמיות.

„המשא של עניני ארץ־ישראל הוא קל ביותר בשביל אנגליה מאשר המשא של עניני מיסופוטאמיה. ויש סכוי טוב, כי בקרוב לא תהיה ארץ־ישראל לגמרי למשא על אנגליה”.

ה„טיימס” מוכיח גם כן על הצורך ועל הקלות של יצירת צבא לוקאלי להגנה על הארץ.

בין החסרונות שהעתון הזה מוצא בתעודת המאנדאט הוא מעיר בעיקר על ההעדר של הבטחה מפורשה לעשות את ארץ־ישראל למדינה (קומנוולטה). אולם יחד עם זה הוא רואה את ההצלחה הראשית של ארץ־ישראל בההגירה היהודית.

ה„דיילי קרוניקל” מביע את דעתו, כי פרסום נוסחת המאנדאט אינו מגלה באמת דבר חדש שלא היה ידוע עד כה. הרברט שמואל כבר התחיל באמת לגשם בחיים את הפוליטיקה המובעה במאנדאט. העתון דורש בכל זאת, שהמאנדאט יאושר, כדי שהפוליטיקה ארץ־הישראלית תקבל צורה חוקית.

ה„דיילי מייל” (המוצא גם כן על־ידי המוציא את ה„טיימס” — לורד נורטקליף) וכן עתונים קטנים אחדים מסכימים אמנה אל המאנדאט, אלא הם מביעים את חששם, שארץ־ישראל תטיל מסים חדשים על העם האנגלי. ה„דיילי מייל” טוען, שבשעת ההצהרה הבאלפורית היה הרושם להעם האנגלי, כי הציונים יספיקו את הכספים הנחוצים.

ה„מורנינג פוסט” הוא העתון היחידי, המתקיף את הציוניות לרגלי פרסום המאנדאט.

ה„דיילי ניוס”, עתון ראדיקאלי, מברר, כי סעיפי המאנ־דאט הם לכבוד בשביל היושר האנגלי, מפני שלפי הסעיפים האלה יהיה בלתי־אפשר לאנגליה לקבל כל פריביליגיות כלכליות בארץ־ישראל.

— בחוגי הציונים. לפי ידיעות אחרונות מלונדון עשתה נוסחת המאנדאט רושם טוב במעט בכל החוגים הציוניים המקומיים. מקוים, כי פרסום המאנדאט יעורר תסיסה עצומה בכל הפעולות הציוניות.

* * *

בצרפת

— העסקן הידוע, עורך־הדין שלוזברג, התפטר מהשתתפותו בתור חבר בועד הדליגאציות היהודיות. אמנם, למרות התפטרותו, הוא ממשיך להשתתף בעבודה המשפטית של הועד.

— ב־3 לפברואר נסע מפאריז לבסאראביה האינג'יניר טיומקין בתור בא־כח ועד הסיוע העולמי. הוא הוביל אתו בגדים וכספים שנתקבלו מהסתדרויות שונות בשביל הפליטים האוקראינים בבסאראביה. מלבד הסיוע הראשון הזה יתמכר טיומקין לסדור הסיוע בשביל הפליטים שיתקבל.

* * *

בגרמניה.

התגברות התנועה האנטישמית. כפי שמודיעים מברלין, נתאחדו שם המפלגות הימניות לשם הפצת תעמולה מונארכיסטית־אנטישמית לפני הבחירות אל הפארלאמנט הפרוסי. הרבה בעלי־הון ויונקרים תומכים בתעמולה הזאת בסכומים עצומים. מיליוני חוברות וגליונות בעלי אופי אנטישמי נפוצים עכשיו בארץ.

* * *

בפולניה.

— לשאלת היהודים ה„זרים”. בישיבת ה„סיים” בראשית השבוע העבר החלט לבטל את האדמיניסטרא־ציה המיוחדה בגלילות המזרחיים של הארץ, שהיו שייכים קודם לרוסיה ועכשיו נספחו לפולניה. בקשר עם זה נתקבלה הצעת הציר היהודי גרינבוים, כי בגלילות האלה יובלו הערים ביאליסטוק, ביילסק וסוקולקה וסביבותיהן.

על־ידי ההחלטה האחרונה מתבטלת שאלת היהודים ה„זרים”, מפני שיהודי שלש הערים האלה שנחשבו עד עתה ל„זרים”, נעשו עכשיו לאזרחי פולניה.

— „שווי הזכויות” לפי הקונסטי־טוציה. אחרי שנקראה נוסחת הקונסטיטוציה החדשה של פולניה בשבוע העבר, נתקבלו בין יתר הסעיפים גם אלה: רק פולני, שהוא נוצרי קתולי יש לו הזכות להבחר לנשיא המדינה; האמונה הקתולית נחשבת לשלטת.

הציר היהודי הירשהורן הכניס תיקון לסעיף המדבר על מתן זכויות אזרחיות לכל הפולנים. לפי התיקון היה הסעיף הזה צריך לדבר על האזרחיות של התושבים הפולנים ולא רק של הפולנים. התיקון לא נתקבל.

כל הצירים היהודים התנגדו בכל תוקף להשלטת האמונה הקתולית על יתר האמונות. אולם התנגדותם לא הועילה.

— המשכת פעולות ה„מחלקה למשלוח כספים” של „ועד החלוקה המאוחד”. העתונות היהודית הווארשאית מודיעה, כי הסניף הווארשאי של „ועד החלוקה” בטל החלטתו הקודמת לסגור את המחלקה למשלוח כספים. כידוע, נתקבלה ההחלטה הקודמת אחרי דברי הבקורת החריפים שנשמעו בעתונות היהודית על המחלקה הזאת, אולם אותה העתונות דרשה אחר־כך, כי המחלקה לא תסגר.

— מספרים חדשים בדבר הפרעות באוקראינה. בוואַרשה נערכה כלפני שבועים אספת־עם גדולה על־ידי הועד של פליטי היהודים מאוקראינה. אחד הנואמים מסר מספרים חדשים בדבר תוצאות הפוגרומים באוק־ראינה: עד הסתיו האחרון נהרגו 280 אלף יהודים. ליהדות האוקראינית ישנם יותר משני מיליונים יתומים. הוא מסר גם כן, כי הפוגרום בפוסטוב נמשך כשעה שלמה. בכל פעם בא מחנה חדש של פורעים שהמשיך את מעשי המחנה הקודם.

* * *

ידיעות ועד הדליגאציות היהודיות (בפאריז).

בישיבות הועד ב־9 ו־10 לינואר נשמעו הדינים־וחשבונות מהארצות השונות.

בפתיחת הישיבה השניה קורא המזכיר הראשי, מר ל. מוצקין, דין־וחשבון מפורט על כל פעולות הועד במשך חצי־השנה האחרון. מהדין־וחשבון נראה, שבמשך הזמן אחז הועד בצעדים פוליטיים בנוגע ל־10 ארצות. הועד נעשה למרכז

האמתי, שאליו מגיעות כל התעודות, הידיעות והחמרים ביחס למצב היהודים בפנות שונות של התבל. ואליו פונה העם היהודי לבקש הגנה וחסות. בעבודה זו מעמיד לו הועד לעיקר לעשות לטובת האוכלוסים היהודים שבאיזו ארץ רק זה מה שהם דורשים בעצמם: — כי אין הועד עוסק באפיטרופסות, אלא הוא עוזר להמונים היהודים במלחמתם הצודקת בעד זכיותיהם

בהמשך דבריו מראה מר מוצקין על הצורך לסדר מחדש את הועד. הועד בנוי על הפרינציפיון של התקשרות תמידית עם ההמונים היהודים בארצות השונות שבהן הם חיים, וקשר זה צריך להיות יותר חזק ויותר ער. הועד נשען בעבודתו על ההמונים היהודים והוא צריך להתקרב עד כמה שאפשר יותר למקור שממנו הוא יונק.

הנשיא נחום סוקולוב מוסר סקירה על העבודה הדיפלומאטית־מדינית רבת־הגוונים ומותח קו תחת כל פעולותיו של הועד בנידון זה.

„לא פחות חשובה מעבודת הועד כשהיא לעצמה הנה האידיאה של הועד בתור מוסד שמשמש באית־כח דימוקראטית של כל חלקי העם השונים. רעיון זה פגש בתחילת התהוותו מתנגדים רבים: הרבה פחדו מפניו. אבל כאן קרה אותו הדבר שקרה גם עם הקונגרס היהודי האמריקאי. גם זה צריך היה להלחם עם הרבה דעות מתנגדות, ספקות וחששות שונים. אבל הדחיפה להסתדרות ראוית. להשתתפות אקטיבית במלחמה בעד הזכויות והאינטרסים היהודים הצריך בבאית־כח דימוקראטית עממית אמתית כל אלה גברו על המכשולים והמעצורים השונים ושתי ההסתדרויות־האחיות: הקונגרס היהודי האמריקאי וועד הדליגאציות היהודיות, קיימות וממשיכות את עבודתן”.

מר סוקולוב עובר להונגריה. מדבר באריכות על מצב היהודים בארץ זו ומציע אמצעים קונקרטיים בנוגע לשאלה זו

האספה שומעת אחר כך דין־וחשבון מפורט ומדויק על הפרעות של באלאכוביץ, על־דבר יחסו הפרטי של הגינראל הזה לפוגרומים ביהודים ועל־דבר יחסו של חברו לעבודה סאבינקוב.

מר הינדס דורש, שהיות שהועד של הדליגאציות היהודיות הגיש לחבר־הלאומים רשימה של כל האופיצרים והגינראלים של דניקין והמחנה האוקראיני ודרש להעמיד אותם למשפט בעון השתתפות בפרעות ובמעשי אלמות, עליו עתה לפנות לחבר־הלאומים בדרישה מיוחדה, שהגינראל באלאכובין יעמד למשפט בתור המסדר הראשי של הפוגרומים הנוראים האחרונים ברוסיה הלבנה.

הצעה זו נמסרת ללשכת ועד הדליגאציות היהודיות

דין־וחשבון מענין על חיי היהודים בקויקאז קורא מר ש. איצקובין. הדין־וחשבון מכיל פרטים רבים בלתי־ידועים עד עכשיו על־דבר חיי היהודים בקויקאז.

היהודים בקויקאז נחלקים לשלשה סוגים: היהודים ההרריים שגרים בדגסטאן ואזרבאדז'אן (לערך 60,000 נפשות). היהודים הגרוזיים שגרים בגרוזית (לערך 40,000—50,000 נפשות) והיהודים האירופאיים (יוצאי רוסיה) שגרים בעיר בבאקו ובטיפליס (30,000 נפשות בערך). הרבה מאד סבלו במשך השנים האחרונות היהודים ההרריים הצרקסים לקחו מהם את הקרקע שהם היו מעבדים במשך הרבה מאות בשנים. היהודים גורשו מכפריהם מבלי להתחשב עם המסורת העתיקה של היחוסים הידידותיים ששררו ביניהם ובין המושלימים מקדמת דנא. היו גם פוגרומים אחדים שערערו לגמרי את יסודות חייהם היהודים

בעיירה ס ו ד י ע פרץ פוגרום, שבו נפלו הרבה קרבנות מהיהודים. הרבה יותר טוב הוא מצב היהודים הגרוזיים והאירופאיים. האחרונים פתחו עבודה לאומית רחבה והסתדרו בקהלות ובמועצות לאומיות.

מר הנס כהן מרצה על מצב היהודים בצ'כו־סלובאקיה הממשלה מתיחסת ליהודים בחבה רבה וממלאה את דרישותיהם הלאומיות הצודקות ובכלל היא עומדת על יסודות של שויון זכויות מלא וזכויות לאומיות ליהודים. לעומת זה בציכו־סלובקיה אין המצב האיקונומי והאדמיניסטראטיבי של היהודים משביע רצון

* * *

ב ד ב ר　ה פ ו ג ר ו מ י ם　ש ע ר כ ו　ה ב ו ל ש י ב י ק י ם.

ועד הדליגאציות היהודיות קבל מאת המועצה הלאומית הזמנית היהודית הפודנית בווארשה תעודות ואומר אותנטי על־דבר חמשת הפוגרומים שערכו צבאות הבולשיביקים בחבל אוקראינה שנכבש על־ידם. הפרעות נערכו ב־5 ערים: ליובר, אוסטרופול, פולונה, צ'רטוריה וסלאוויטה על־ידי הדיוויזיות החמישית והששית של חיל הרוכבים של בודיני, „פלוגות הקוזאקים האדומים”. על־ידי גדודי הרגלי ה־215 וה־216 ועל־ידי ה„בריגאדה של קאטובסקי”. הם התחילו בחודש תשרי של שנת 1920 ונמשכו חודש שלם.

ועד הדליגאציות היהודיות קבל גם רשימת ההרוגים והקרבנות. רשימת אוסטרופול מכילה 10 שמות, פולונה — 7, ליובר - 44, סלאוויטה - 3 ובאחרונה, בצ'רטוריה נהרג יהודי אחד בן 65 שנים. מספר הפצועים עוד טרם נקבע, אבל הוא הרבה יותר גדול ממספר ההרוגים.

(במערכת „התורן” נמצאה רשימה מלאה של שמות הקרבנות האלה)

* * *

ב א ר ץ - י ש ר א ל

ר ו ש ם　פ ר ס ו ם　ה מ א נ ד א ט. נתקבלה ידיעה מירושלים, כי פרסום נוסחת המאנדאט עורר בכל ארץ־ישראל רגשות תקוה ובטחון בעתידה הטוב של ארץ־ישראל.

העתון השבועי האנגלי המקומי „פאליסטיין” דורש מאת המיניסטריום האנגלי לעניני חוץ, כי עוד קודם שהמאנדאט יקבל את אישורו האחרון תוכר באופן רשמי האזרחיות של ארץ־ישראל וכי תנתן האפשרות ליהודים לקבל קינצסיות שונות בארץ־ישראל.

— י ח ס　ה „ש י י כ ” י ם　ו ב א י - כ ח　ה פ ו ע ל י ם　ה ע ר ב י י ם　א ל　ה נ צ י ב. הרבה „שייכ”ים ובאי־כח של הפועלים הערביים התיצבו לפני הנציב העליון הרברט שמואל והביעו לפניו את רגשות תודתם בעד פעולות האדמיניסטראציה שלו וכמו־כן בקשו אותו לא לשים לב כלל אל הדרישות של הקונגרס הערבי בחיפה שלא היה מיופה־כח כלל מאת העם הערבי.

— נ ג ד　ע ר ב י　ש כ ם. פעולותיהם האנטי־יהודיות של ערבי שכם, המפורסמים בשנאתם לעם ישראל בכלל ולציוניות בפרט, כבר עוררו את תשומת לבו של הנציב היהודית ארץ־

הישראלית יבין הערבים המתונים מקיים, שברוב תהיה יתאחד מיניסטראציה קונטרולה שלטה על מעשיהם של הערבים האלה המסיתים ישבנה בין־לאומית.

מ ת ו צ א ו ת ב ק ו ר ו ש ל ו י י צ מ א ן. מודיעים מירושלים, כי אחת התוצאות הטובות מבקורו האחרון של ווייצמאן היא התענינותו ה י ת י ר ה של הנציב בענין הפצת השפה העברית בכל הארץ. הוא ניתן עכשיו לזה, וכך הבטיח יתת גם בעתיד, את כל ההזדמנויות האפשריות.

— מספר הפקידים היהודים באדמיניסטראציה הולך הלוך ורב.

— ה ח ל ט ו ת ה ו ע ד ה ל א ו מ י. בגליונות הקודמים של עתוננו כבר מסרנו, על־פי ידיעות טלגראפיות, את החלטות הישיבה האחרונה השלישית של הועד הלאומי. בכל זאת אנו חושבים לא למותר למסור בכאן פרטי הישיבה שלפני האחרונה, כפי שנתפרסמו בעתוני ארץ־ישראל, שנתקבלו רק עכשיו במערכת.

ב ד ב ר י צ י ר ת מ ו ס ד מ פ ש ר ב י ן ע ו ב ד י ם ו נ ו ת נ י ע ב ו ד ה. 1) הועד הלאומי ליהודי ארץ־ישראל מביע את דעתו, כי מן הרצוי שכל מקרי סכסוכים בין עובדים וממציאי עבודה יהודים — ימצאו את פתרונם על־ידי מוסד מפשר בלתי עברי, בהשתתפות בוררים משני הצדדים.

2) מטילים על הנשיאות של הועד הלאומי לבוא בדברים עם הסתדרויות העובדים וממציאי עבודה בדבר יצירת מוסד מפשר כזה במוסדות ובתכנית פעולתו.

3) עד היום שיוצר מוסד כזה, תבחר ועדה מפשרת, אשר מטרתה תהיה לתווך ולפשר במקרי סכסוכים בין עובדים וממציאי עבודה בצירוף באי־כח משני הצדדים.

4) הועד הלאומי מביע את התקוה, כי בכל מקרה של סכסוך אשר יש בו חשש שביתה, אמור או „ליקאוט" — יפנו מקודם גם העובדים וגם ממציאי העבודה לועדה המפשרת שעל־יד הועד הלאומי.

עד הזמן שתיבחר הועדה מוחלטת — תמלא הנשיאות של הועד הלאומי את מקומה ואליה יפנו העובדים ונותני העבודה במקרה סכסוכים. ולא יבואו לידי שביתה, אמור או התנהגות יריבים בלתי־רצויים בין שני הצדדים.

ב ד ב ר ע ב ו ד ת ה ס י ו ע ב א ר ץ ־ י ש ר א ל. מוסרים לנשיאות הועד הלאומי, לבוא בדברים עם הועדים המרכזיים של הסיוע בכל הארץ ולעבד הצעת איך לקדם את המצב של המשבר שבכל התחיל עם התמעטות כספי הסיוע ועם התפשטת הגזירה שעתידה לבוא.

ב ד ב ר ת ח נ ת ה ב ר י א ו ת ה ע ב ר י ת. 1) הועד הלאומי ליהודי ארץ־ישראל בוחר בועדה שתבוא בדברים עם קביצת העזרה הרפואית של איגוד אמריקה ותשתדל למנוע בעד סגירת תחנת הבריאות העברית.

2) בחירת הועדה נמסרת להועד הפועל של הועד הלאומי.

ב ד ב ר מ ש פ ט י ה ש ל ו ם ה ע ב ר י י ם. מוסרים לנשיאות הועד הלאומי בצירוף שני רבנים, לבחור בועדת רבנים ומומחים במשפט העברי, שתניח את היסוד למשפט העברי בהתאם להחלטת אספת הנבחרים הראשונה).

ב ד ב ר ה מ ל א כ ו ת ש ל ה ו ע ד ה ל א ו מ י ו ה ג ו ל ה. מוסרים לנשיאות לעבד תכנית מפורטת בשביל המלאכות של הועד הלאומי לגולה ולהגישה לפני ישיבת הועד הפועל הקרובה.

ב ד ב ר ס ל ע ה י ש ו ב ה ע ב ר י ב א ר ץ ־ י ש ר א ל. 1) מוסרים לנשיאות להוציא כרוז חתום על־ידי כל צירי אספת הנבחרים בענין „סלע הישוב".

2) מוסרים לנשיאות לפנות עוד פעם לכל ועדי הערים והמושבות וההסתדרויות שימשיכו במרץ את גבית סלע הישוב בהיקפו המלא.

ב ד ב ר מ ש ר ה ת ה ר ב נ י ם ב ע נ י ן מ ט ב ח ה פ ו ע ל י ם ש ל א ח ד ו ת ־ ה ע ב ו ד ה ב י ר ו ש ל י ם. מטילים על נשיאות הועד הלאומי לבוא בדברים עם הסתדרות פועלי ארץ־ישראל אשר לרשותה יעבור כעת מטבח הפועלים של אחדות־העבודה בירושלים בכדי לתקן את הענין באופן הרצוי.

— מ ס י ר ת ב ת י מ ש פ ט ה ש ל ו ם ה ע ב ר י ם א ל ה ו ע ד ה ל א ו מ י. ועד הצירים לארץ־ישראל הודיע למחלקה המשפטית, המנהלת את כל בתי משפט השלום העברים בארץ־ישראל, כי בתי משפט השלום יוצאים מרשות ועד הצירים ועוברים לרשות הועד הלאומי ליהודי ארץ־ישראל. התקציבים שניתנו עד היום מאת ועד הצירים לקיום המוסדות האלה נפסקים. סכום של ארבע מאות לירה מצרית נותן ועד הצירים להועד הלאומי בשביל שני החדשים הראשונים, והוא יוביל התוצאי לפי שקול דעתו, כדי להמשיך את קיום המוסדות המשפטיים האלה עד אשר ימצא את הדרכים והאמצעים הכספיים הדרושים בעתיד.

— מ כ י ר ת ק ר ק ע ו ת. ב„דואר היום" מכ"ו טבת אנו קוראים: מנהיגינו ועסקנינו עוסקים בעניני „תרבות" ועוד כל מיני ענינים שונים ומזניחים לעת־עתה את עיקר העיקרים — קנין קרקעות בארץ־ישראל.

ממקורות שונים שמענו, שרוב הקרקעות אשר לאורך הדרך מירושלים עד חברון עברו, מעת פתיחת משרד הטבו עד היום לידי מושלמים לידי נוצרים אמריקים, כי תושבי בית־לחם השיגו במשך הזמן הזה לא פחות ממאתים ושבעים „דונמים" גם קרקעות הגובלות את „קבר רחל" עברו לידי נוצרים עשירים.

— ח ב ר ת „ ה ב י נ ה ". החברה האנגלו־ארץ־ישראלית „הבינה" מתחילה כבר להתכונן לעבודות במשטרת לעבודת־הבנין שונות. בלפני זמן־מה פנתה החברה במכתבי חוזר לבעלי המגרשים ב„תלפיות" אשר על הבקעה על־דבר קבר רחל בהודעה, כי המשרד הכין ומוסיף להכין תבניות שונות לבנין בתים מטפוסים שונים המתאימות לתנאי הארץ, ומזמינה את כל אלה שחושבים לבנות באביב הבא למהר ולבוא אתה בדברים. בהזמנתה היא מציעה, שהיא נכונה לסדר את שירותה במקום הזה רק אם לפחות תבואנה לפניה הצעות על עשרים וחמשה בתים.

מ ו ע צ ת י ו צ א י א ו ק ר א י נ ה. ביום ט"ז, י"ד טבת היתה בירושלים מועצת יהודי ארץ־ישראל יוצאי אוקראינה ובה השתתפו צירים מירושלים, חיפה, יפו ופתח־תקוה.

עובדה תכנית קבועה של עבודה הכוללת את הסעיפים הבאים: א) סדור חליפת מכתבים, ב) משלוח כסף, ג) משלוח

תפצים (צרכי אוכל, בגדים וכו'), ד) העברת הקרובים מאוקראינה לארץ־ישראל.

להגשמת הדברים האלה החלט לבוא בדברים עם אגודת יהודי אוקראינה אשר באנגליה ובאמריקה, עם הד"ר [illegible] סקי, באיכה הועד המרכזי לעזרה, עם הועד האוקראיני היהודי [illegible] בקיבנה, עם העסקנים הציוניים: ד"ר [illegible] שטיין היושב בקישינוב והאינג'ינר [illegible] וד"ר [illegible] [illegible]

בשביל סדור משלוח מכתבים החלט לבוא בקשר עם הלשכות הנמצאות [illegible] [illegible]

[illegible] ספר [illegible] [illegible] [illegible] קראינה וברוסית. הספר הזה יודפס בהעתקות רבות וישולח לאוקראינה.

[illegible]

[illegible]

[illegible] את [illegible]

מרכז ההסתדרות יהיה בירושלים ויהיה מורכב משלשה חברים [illegible] בירושלים [illegible] שנים־שנים יהיו בתור באיכה יפו וחיפה, וחוץ מזה יבוחר [illegible], באיזו עיר או מושבה שבארץ, לשלוח באיכה אחד למרכז.

המרכז יתאסף לא פחות מפעם אחת בששה שבועות. בירושלים יעבוד בקביעות ועד פועל מן החברים המקומיים.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible]

— א [illegible] [illegible] [illegible] אגודת [illegible] [illegible]

א [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ד) בריאת [illegible] [illegible] הדרגה [illegible] של [illegible] העסוקים [illegible] על הובותיהם הסוציאליים. ו) הוראה לעם על הנהיצות והאפשרות של חלוקת עבודה נבונה לשיבת תגדלת בבנין הארץ והתיפתו. ז) יסוד לשכת מהנדסים.

[illegible] לעם עלידי העתונות. 2) הוצאת עתון [illegible]. 3) הרצאות [illegible] [illegible] וסימינאריונים.

— [illegible] [illegible] אנ[illegible] [illegible] סדרה [illegible] ש. אניסקי [illegible] הספר „[illegible]".

הד"ר א. [illegible] פתח את [illegible] [illegible] קלסתר [illegible] של אניסקי [illegible]

בתחילה בחדר ובישיבה, אחר כך במהפכה הרוסית ולבסוף מצא את תקונו בתחיה הלאומית.

צעירה אחת הקלטה את השיר „שירה חדשה" מאת אניסקי [illegible] [illegible] בתרגום [illegible]

[illegible] אניסקי [illegible]

[illegible] של צעירים מלא את האולם.

[illegible]

— כ מ ו ת ה ה ג י ר ה. לפי ידיעות סטאטיסטיות נכנסו במשך שנת 1920 לארץ עשרת אלפים יהודים. שלשת אלפים מהמספר הזה הם [illegible] ארץ־ישראל [illegible] המלחמה. שלשת אלפים באו [illegible] וארבעת אלפים באו [illegible]

התנועה הקאמית

מ ו נ ד ע ל פ ע ל ו ת י ו ש ל ג'י י מ ס ר ו ט ש י ל ד ב א מ ר י ק ה

קודם שהבארון ג'יימס רוטשילד עזב את ניו־יורק — הוא יצא משם ב־3 לפברואר — קבל מאת הנשיא של [illegible] [illegible] אשר [illegible] עוד אז בארץ־ישראל את [illegible]

„אני [illegible] באמריקה. [illegible] את [illegible] שלך לנציב העליון של ארץ־ישראל והוא שלח אליך [illegible]. הבטיחו לידידינו בניו־יורק, כי העניינים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]".

[illegible] ג'יימס רוטשילד [illegible] באמריקה [illegible]

רוטשילד הודיע [illegible] [illegible] [illegible] וד"ר חיים וויצמאן.

* * *

ע ר י [illegible] ע ל י ד י „ א ח ו ז ת־צ י ו ן "

„אחוזת־ציון" [illegible] [illegible] את מר פ. שוויצר, הגזבר של ההסתדרות הציונית האמריקאית, ואת מרת מ. פילז להכות לארץ־ישראל כדי לגמור את קנית שטח אדמה ש„אחוזת־ציון" [illegible] [illegible] ב [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אחרות בריכבת [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בר מתישב יהיה נתון בתוך החלקה [illegible]

אכרים וחצי. המרכז הצבורי יהיה מוקף בשטח אדמה הקרוי. שבו תהיינה החוות של המתישבים. תבנית כזו מאפשרת את ההשתמשות במכונות החקלאיות המודרניות על יסוד קואו־פּיראטיבי.

* * *

תעמולת „צעירי ציון".

הסתדרות „צעירי ציון" מנהלת עכשיו תעמולה ארצית בעד יסוד אגודות חדשות של „צעירי ציון" ובעד רכישת חברים לאגודות הישנות. במשך השבועות האחרונים נקראו הרצאות בדבר תנועת „צעירי ציון" באגודות הניו־יורקיות: בני עם חי, אגודת דוד וולפסון, תקות יהודה, אגודת ד"ר טשלינוב, בני ציון דהארלם ובשכונות ציוניות אחדות. המרצים בררו את יחס „צעירי ציון" אל ההסתדרות הציונית האמריקאית, את השקפתם על „קרן היסוד" ועוד שאלות בוערות אחדות בנוגע לבנין ארץ־ישראל. הרבה מחברי האגודות הציוניות נספחו אל הסתדרות „צעירי ציון" בתור חברים בודדים ובאגודות אחדות העמדה על הפרק שאלת ההסתפחות אל „צעירי ציון" בתור קבוצה.

הועד הפועל הארצי של „צעירי ציון" החליט להוציא עתון בשפה היהודית להפצת הרעיון של „צעירי ציון" באמריקה.

* * *

עבודת הקרן הקיימת לישראל באמריקה.

הד"ר עפשטיין, בא־כח הלשכה הראשית של הקרן הקיימת, בקר בשבועות האחרונים מספר ערים במדינות ווירדזשיניה, פנסילווייניה וניו־יורק ובכל מקום עשה תעמולה רבה לטובת הקרן. הד"ר עפשטיין עוזר בדרכו ככל האפשר לחזוק האגודות הציוניות בכלל.

ועד הקרן הקיימת בפורטסמוטה, ווא., התחיל לאסוף נדבות־נחלה בשביל הקרן, אחרי בקורו של הד"ר עפשטיין בעיר זו. הועד כבר המציא ללשכת הקרן הקיימת סך של 700 דולארים לתכלית זו. גם בערים אחרות שבקר הד"ר עפשטיין התחילה העבודה לשם נדבות־נחלה.

עסקני הקרן הקיימת בלוס אנג'ילוס, קאל., יסדו אגודה מיוחדה לשם עבודת הקרן. מר ס. גרוסמאן נבחר לראש האגודה והאדונים א. רוטשטיין ומ. י. ברמאן — למזכירים.

בקליבלאנד, אוהאיו, נסתדר ועד הקרן הקיימת מחדש. נכנסו בו באי־כח של כל ההסתדרויות הציוניות בעיר. מר מ. ת. ברמאן הנהו מזכיר הועד.

— הציונים בראטשעסטר, נ. י. מתכוננים להוציא תועלת מרובה מבקורו של הד"ר ב. עפשטיין בעירם. אספה פומבית גדולה הוכנה בשבילו ליום הראשון, 13 בפבּרואר.

— האגודה „שושנת ציון" בבאלטימור, מד., אספה בין חברותיה 150 דולארים בשביל עיר־הגנים על שם הד"ר מאכס נורדוי.

— עד כמה אפשר להצליח במכירת תוי הקרן הקיימת ובתי־כנסיות בשביל כרטיסי החגים יוצא מהחשבון האחרון של ועד הקרן הקיימת במיניאפּולים, מינ., שמכר תוים לתכלית זו בסך 225 דולארים בחודש אלול שעבר.

הכנסת הקרן הקיימת באמריקה לשנת 1920 עלתה לסך של 151,489.31 דולארים.

שונות

יושקביץ בניו־יורק.

ביום השני העבר בא לניו־יורק הסופר היהודי־רוסי שמעון יושקביץ. אתו באה גם משפחתו.

יושקביץ הוא עכשיו כבן חמשים שנה. את ה„דיבוּן" הספרותי שלו עשה כלפני 25 שנים, בהדפיסו ספור, בשנת 1897, במאסף הרוסי „רוסקויה בוגאטסטבו". מאז הוא תופש אחד המקומות החשובים בספרות הרוסית וקנה לו שם ביצירותיו הדרמתיות והספוריות, שרובם הם תיאורי העוני והתלאות של היהודים וכן תיאורי הפרובלימות השונות של החיים היהודיים.

בנמל פגשו אותו העתונאים היהודיים וועד של אגודת הדראמאטורגים היהודים.

בשיחה עם העתונאים על מצב היהודים באירופה הביע את דעתו, כי בכל הארצות, השונות למנהגיהן, לשפתיהן וגם לאקלימיהן, דומות הן בדבר אחד — בטראגידיה היהודית השוררת בהן, ה„טראגידיה של היהודי בגלות".

על הערת אחד העתונאים, שהוא מדבר כמו ציוני, ענה:

— אמנם, הנני ציוני.

יושקביץ הביא אתו מספר דרמות וביניהן אחדות המתארות את חיי היהודים באירופה בתקופה האחרונה.

ביום החמישי הבא, 17 לפברואר, יערך בתיאטרון של „אוירווינג פליים" נשף של קבלת פנים לכבוד האורח. בהזדמנות זו תוצג בפעם הראשונה באמריקה הקומדיה הידועה שלו — „סונקין". יושקביץ יקריא מיצירותיו בין המערכות.

* * *

מקום מושבם של ביאליק וחבריו.

נתקבלה ידיעה מקונסטאנטינופול, כי לפי הודעת פליטים מאודיסה שבאו לשם בעת האחרונה, נמצא עדיין באודיסה משוררנו הלאומי חיים נחמן ביאליק, וכן גרים שם חבריו: שאול טשרניחובסקי, י. ח. רבניצקי, דרויאנוב ומינקובסקי. הם כולם עובדים עבודות ספרותיות בחדר אחד.

ביאליק כבר קבל אמנם רשיון מהממשלה הרומינית לעבור דרך ארצה לארץ־ישראל, אולם הבולשיביקים לא הרשו לו לעזוב את מקומו.

אותם הפליטים הכחישו את השמועה שנפוצה, כי העסקן הציוני הידוע בעל בית הבאנק שמואל ברבש נהרג על־ידי הבולשיביקים. תחת זה הודיעו, כי הבולשיביקים הרגו את הציונים ראשקובסקי ובארשאצקי.

תקון טעות.

בגליון הקודם של „התורן", עמוד 8, חטיבה ב', במסירת נאום הפתיחה של ברייננין בנשף העברי לכבודו של רוטשילד, בסעיף המתחיל — „אנחנו העברים יודעים את ערכו של אורחנו הגדול הזה" לא נמסרו השורות הבאות אחרי זה, עד סוף הסעיף, בדיוקן.

כל הסעיף הזה בתקונו צריך להיות: „אנחנו העברים יודעים את ערכו של אורחנו הגדול הזה. אם אביו הגדול הקדיש את חייו לתחית הארץ, והרי דבר ידוע הוא, כי אלמלא עבודתו של הבארון אדמונד רוטשילד, לא היתה באה ההכרזה הבאלפורית, — הננו מקוים, כי בנו יקדיש את חייו גם לתחיה העברית"

מתקבלת החתימה על

„התורן"

עם הגליון 250 יכלה זמן החתימה על המחצית השניה של שנת „התורן" השביעית. כל אלה, שחתמו על שבועון זה רק עד סוף השנה, מתבקשים לחדש את חתימתם, כדי שלא יבוא עכוב במשלוח הגליונות אליהם.

הננו מבקשים בזה את החותמים שחייבים עוד כסף בעד הגליונות של השנים שעברו, לסלק את חובם זה, בכדי שנוכל להשוות את חשבונותינו עם גמר השנה.

אנו חושבים למותר לספר בשבחו של „התורן", שכבר נתפרסם טיבו בקרב קהל הקוראים עברית לא רק במדינה זו, כי־אם גם מעבר לים. כבר נוכחו הקוראים, ש„התורן" הולך הלוך ומשתכלל ומספר סופריו, מארץ־ישראל ומתפוצות הגולה, הולך ומתרבה. „התורן" הולך ומתקרב אל תעודתו: להשפיע על חיינו הלאומיים והציוניים שבמדינה זו. „התורן" היה לכלי־מבטא להמחשבה העברית וכבר קבע לו מקום השוב בקרב העבודה של התחיה הלאומית.

אין אנו מונים את התקונים ההולכים ונעשים ב„התורן", יען כי הקוראים עמדו עליהם מעצמם.

ונכונים אנו להגדיל את גליונותיו של „התורן" ולהרבות את מספר עמודיו אם יתרבה מספר חותמיו. אמנם למספר חותמיו הקבועים של „התורן" גם כיום עוד לא הגיע שום שבועון עברי אף ברוסיה, גם בשנים שלפני חורבן הקהלות ולפני התפוררות המדינה, ומה גם במדינות אחרות, אך יודעים אנו, שיש עוד להגדיל את מספר חותמיו. והדבר תלוי רק ברצונם הטוב של העברים והציונים בארץ זו.

מחיר „התורן":

לשנה $4.00 ; לחצי שנה $2.00. לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.
החותמים מחוץ־לארץ ומקנדה צריכים להוסיף 50 סנט דמי משלוח.

הכתובת למשלוח כספים:

Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York.